<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં ક્રિમિનલ અપીલ નંબર

૧૫૪૭/૨૦૦૬

મંજૂરી અને સહી માટેઃ

માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એ. જે. શાસ્ત્રી

==

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	
૨	પત્રકારને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ ચુકાદાની યોગ્ય નકલ જોવા માંગે છે?	

૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ પણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	

==

ગુજરાત રાજ્ય......... અપીલકર્તા (ઓ)

વિરુદ્ધ

શશીકાંત મોતીભાઈ માચી અને ૪ વિરોધીઓ/પ્રતિવાદીઓ

==

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી જે. કે. શાહ,એ પી પી, અપીલકર્તા (ઓ) નંબર ૧ માટે

એચ. એલ. પટેલ વકીલો માટે કુ. ધારીથ્રી પંચોલી, વિરોધી (ઓ)/પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧-૫ માટે વકીલ

==

કોરમ-**માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ**

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એ. જે. શાસ્ત્રી

તારીખ-૦૮/૦૨/૨૦૧૭

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ એ. જે. શાસ્ત્રી દ્વારા)

૧ વર્તમાન અપીલ એ વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં.૪, પંચમહાલ એટ ગોધરા દ્વારા સેશન્સ કેસ નં.૨૫૫/૨૦૦૫ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૧૫.૫.૨૦૦૬ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે યોજવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા હાજર પ્રત્યુત્તરાધીશ-મૂળ આરોપીઓને તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી દોષમુક્ત છોડી મૂકવામાં આવ્યા હતા.

૨ ફરિયાદી પક્ષની ટૂંકમાં વિગત એવી છે કે તારીખ ૨૭.૨.૨૦૦૨ ના રોજ ગોધરા ટ્રેન હત્યાકાંડના પરિણામે, પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓએ ઘાતક હથિયારોથી સજ્જ થઈ ગેરકાયદેસર મંડળી રચી અને તારીખ ૧.૩.૨૦૦૨ ના રોજ આશરે ૧૧:૦૦ વાગ્યે, પંચમહાલ જિલ્લાના કડાણા તાલુકાના મુનપુર ગામે દહેશતનું વાતાવરણ ઊભું કર્યું અને ટોળાએ ફરિયાદી યુસુફભાઈ સતારભાઈ શેખ તેમજ સાક્ષીઓ મહમ્મદ યુસુફ, સલીમ સતાર અને રઉફ સતાર શેખના ઘરો તેમજ દુકાનોને સળગાવી દીધી અને રૂ.૧૫,૬૮,૮૦૦/- ની કિંમતના દાગીના તથા રોકડ રકમની લૂંટ ચલાવી અને અંતતઃ રૂ.૯,૧૭,૦૦૦/- નુ નુકસાન પહોંચાડ્યું અને તે રીતે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૪૩, ૧૪૭, ૪૩૬, ૩૯૫, ૩૯૮ અને ૧૨૦-બી હેઠળના શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ આચર્યા અને પ્રત્યુત્તરાધીશ ગુનો આચરવામાં હુમલાખોરો હોવાનો આક્ષેપ હોવાથી, દિતવાસ

પોલીસ સ્ટેશન ખાતે સી.આર. નં. I–૨૭/૨૦૦૨ થી એક ફરિયાદ નોંધાવવામાં આવી. તપાસ કરનાર અમલદારે સદર ફરિયાદના અનુસંધાને સંબંધિત સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધીને, આરોપીઓ વિરુદ્ધ મળી આવેલ સાહિત્યના આધારે તેમની અટકાયત કરીને અને પંચનામું દોરીને મુદ્દામાલ રિકવર કરીને તપાસ હાથ ધરી અને તપાસ પૂર્ણ થતાં, તારીખ ૫.૬.૨૦૦૫ ના રોજ આરોપીઓ વિરુદ્ધ ચાર્જશીટ ફાઇલ કરવામાં આવ્યું.

૨.૧ કેટલાક આરોપીઓની અટકાયત કરવામાં આવી ન હોવાથી, વિદ્વાન જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ અલગથી ચાર્જશીટ ફાઇલ કરવામાં આવ્યું. આદરણીય સર્વોચ્ચ અદાલતના હુકમના અનુસંધાને વધુ તપાસ હાથ ધરવી જરૂરી હોવાથી, તે અંગે એક અરજી પણ આપવામાં આવી અને તેના અનુસંધાને, વધુ તપાસ ચલાવવામાં આવી.

૨.૨ જેમ કે પ્રશ્નવાળો કેસ સેશન્સ કોર્ટ દ્વારા વિચારણીય હતો, તેથી આ કેસને સેશન્સ કોર્ટમાં કમિટ કરવામાં આવ્યો હતો જ્યાં તેને સેશન્સ કેસ નં.૨૫૫/૨૦૦૫ તરીકે નંબર આપવામાં આવ્યો હતો. વિદ્વાન સેશન્સ જજે તારીખ ૧૫.૨.૨૦૦૬ ના રોજ આઈપીસીની કલમ ૧૪૩, ૧૪૭, ૪૩૬, ૩૯૫, ૩૯૬ અને ૧૨૦–બી હેઠળના ચોક્કસ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે આંક–૩ થી આરોપીઓ સામે તોહમતનામું ફરમાવ્યું. તોહમતનામું મૂળ આરોપીઓને વાંચી

સંભળાવવામાં આવ્યું અને સમજાવવામાં આવ્યું, જેના સંબંધમાં તેઓએ ગુનાની ના કબૂલાત કરી અને કેસ ચલાવવાની માંગણી કરી.

૨.૩પ્રોસિક્યુશન દ્વારા પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓ વિરુદ્ધનો કેસ સાબિત અને સ્થાપિત કરવાના હેતુથી મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કરવામાં આવ્યા. શરૂઆતમાં, પ્રોસિક્યુશને નીચે દર્શાવ્યા મુજબ મૌખિક પુરાવાઓની તપાસ કરી:

પી ડબલ્યુ નંબર	સાક્ષીનું નામ	આંક નંબર
૧	વિપુલકુમાર નવીનચંદ્ર સેવક	૧૨
૨	જેસિંગભાઈ શાનાભાઈ દામોર	૧૪
૩	રામાભાઈ ભુરાભાઈ દામોર	૧૮
૪	જયંતીભાઈ હાજીરાભાઈ દામોર	૧૯
૫	રજનીકાંત ચુનીલાલ પંચાલ	૨૨
૬	ભદ્રેશકુમાર મણિલાલ ભાટિયા	૨૪
૭	સુરમાભાઈ ભુરાભાઈ વાગડિયા	૨૬
૮	સલામ્ભાઈ સાથરભાઈ શેખ	૨૭
૯	રઉફભાઈ સાથરભાઈ શેખ	૨૮
૧૦	યુસુફભાઈ સથારભાઈ શેખ	૩૦
૧૧	ફત્માબીબી મોહમ્મદ યુસુફ શેખ	૩૨
૧૨	જાવેદ મહંમદ યુસુફ શેખ	૩૫
૧૩	મોહમ્મદ યુસુફ અબ્દુલ રહીમ શેખ	૪૦

૧૪	ઈમ્તિયાઝ મોહમ્મદ યુસુફ શેખ	૪૪
૧૫	બાબુભાઇ વાલજીભાઇ ગુનિયા	૪૬
૧૬	માધવસિંહ સમતસિંહ ચરણ	૪૯
૧૭	સુરસિંહ તાજસિંહ રાવત	૫૩
૧૮	મેહૂલકુમાર વાલજીભાઇ કિકાની	૫૪
૧૯	રણજીતસિંહ ખુમાનસિંહ ચૌહાણ	૬૩

ફરિયાદી પક્ષે દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું પણ નીચેની રીતે નેતૃત્વ કર્યું છેઃ

વર્ણન	આંક નંબર
ગુનાના સ્થળનો પંચનામા	૧૩
આરોપીઓની ટી. આઈ. પરેડની પંચનામા	૧૫
આરોપીઓની ટી. આઈ. પરેડની પંચનામા	૧૬
આરોપીઓની ટી. આઈ. પરેડની પંચનામા	૧૭
પુનઃપ્રાપ્તિ પંચનામા	૨૦
મુદ્દમલની પુનઃપ્રાપ્તિનો પંચનામા	૨૧
આરોપીના શરીરની સ્થિતિનું પંચનામા	૨૩
ફરિયાદ	૩૧
ટીઆઈ પરેડ માટે હાજર રહેવાનો પત્ર	૩૮
ટીઆઈ પરેડ માટે હાજર રહેવાનો પત્ર	૪૩

વાયરલેસ સંદેશની નકલ	૫૦
નવેસરથી તપાસના આદેશ	૫૬
વધુ તપાસના આદેશ	૫૭
ટીઆઈ પરેડ યોજવા માટે નકલ કરો	૫૮
ટીઆઈ પરેડ યોજવા માટે નકલ કરો	૫૯
ટીઆઈ પરેડ યોજવા માટે નકલ કરો	૬૦

૨.૪ પુરાવા રજૂ કર્યા પછી, પ્રોસિક્યુશન દ્વારા આખરી પુર્સીસ આપવામાં આવ્યું અને ત્યારબાદ આરોપી વ્યક્તિઓને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ વધુ નિવેદનો રજૂ કરવાની તક આપવામાં આવી. ત્યારપછી મુદ્દાઓ ઘડવામાં આવ્યા અને અંતતઃ, રેકોર્ડ પરના પુરાવાનું પૃથ્થકરણ કર્યા પછી અને સમગ્ર ટ્રાયલ ચલાવ્યા પછી, વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં.૪, પંચમહાલ એટ ગોધરા દ્વારા સી.આર.પી.સી. ની કલમ ૨૩૫ (૧) હેઠળની સત્તાની રૂએ શંકાનો લાભ આપીને પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓને દોષમુક્ત છોડી મૂકવામાં આવ્યા. પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓ વિરુદ્ધ નિર્દોષ છૂટકારાનો આ ચુકાદો અને હુકમ છે જેના કારણે રાજ્ય દ્વારા આજર અપીલ ઉપસ્થિત થાય છે. આ અપીલ છેક વર્ષ ૨૦૦૭ માં એડમિટ કરવામાં આવી હતી અને હવે તે આખરી સુનાવણી માટે બોર્ડ પર આવેલ છે.

૩. રાજ્ય તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન એ.પી.પી., શ્રી જે. કે. શાહે એવી દલીલ કરી છે કે દોષમુક્તિનો હુકમ પસાર કરવામાં વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા ગંભીર ભૂલ કરવામાં આવી છે. પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓને શંકાનો લાભ આપવા માટે પણ કોઈ વાજબી કારણ ન હતું. આ દલીલ કરતી વખતે, શ્રી શાહે આ અદાલતનું ધ્યાન તારીખ ૨૭.૨.૨૦૦૨ ના રોજ ઘડવામાં આવેલા તોહમતનામા તરફ દોરેલ છે અને વધુમાં ફરિયાદી–યુસુફભાઈ સતારભાઈ શેખ, પી.ડબલ્યુ. નં.૧૦ ની જુબાની તરફ ધ્યાન દોરીને દલીલ કરી છે કે આ સાક્ષીએ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું હોવા છતાં, વિદ્વાન જજે આ પુરાવાનો ગલત અર્થઘટન કર્યો છે અને ખોટી રીતે શંકાનો લાભ આપ્યો છે. શ્રી શાહ આપણને આગળ આંક–૨૭ થી તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ. નં.૮, સલામભાઈ સતારભાઈ શેખના પુરાવા તરફ લઈ ગયા છે અને દલીલ કરી છે કે આ સાક્ષીએ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું ન હોવા છતાં, રેકોર્ડ પરની અન્ય સામગ્રી સાથે સાંકળીને આ સાક્ષીના કથન પરથી વ્યાજબી અનુમાન લગાવી શકાય છે. શ્રી શાહ આપણને આગળ અન્ય સાક્ષી, રઉફભાઈ સતારભાઈ શેખ, પી.ડબલ્યુ. નં.૯ ના પુરાવા તરફ લઈ ગયા છે અને સમાન દલીલ ઉપસ્થિત કરી છે કે આ સાક્ષીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, તેમની તપાસ અમુક હદ સુધી પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપી રહી છે અને તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા ગંભીર ભૂલ કરવામાં આવી છે. તે ઉપરાંત, શ્રી શાહ આપણને કેસ સાબિત કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલા પુરાવાના અન્ય ભાગો તરફ લઈ ગયા છે અને તે માટે,

આંક–૪૦ થી તપાસવામાં આવેલા પી.ડબલ્યુ. નં.૧૩, મહમ્મદ યુસુફ અબ્દુલ રહીમ શેખે પણ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું હોવાનું જણાવેલ છે. શ્રી શાહના જણાવ્યા મુજબ, આ સાક્ષીનું સમગ્ર વર્ણન પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓનો વાંક સ્થાપિત કરે છે અને આ જુબાનીનું યોગ્ય પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા લેવાયેલું તારણ રેકોર્ડથી વિપરીત છે. તેવી જ રીતે, શ્રી શાહે પી.ડબલ્યુ. નં.૧૭, સુરસિંહ તાજસિંહ રાવત, કે જેઓ સંબંધિત સમયે કડાણાના મામલતદાર હતા, તેમની જુબાની કે જે આંક–૫૩ થી રજૂ કરવામાં આવી છે તેના તરફ ધ્યાન દોર્યું છે અને આ જુબાનીને જોતાં, શ્રી શાહે દલીલ કરી છે કે તેમણે પ્રોસિક્યુશનના કેસને નોંધપાત્ર રીતે સમર્થન આપ્યું છે. આ સાક્ષીના પુરાવાનું સમગ્ર વર્ણન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા ગંભીર ભૂલ કરવામાં આવી છે. શ્રી શાહ દ્વારા આગળ જે મહત્વની હકીકત દર્શાવવામાં આવી છે તે એ છે કે પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓની સાક્ષી દ્વારા પરોક્ષ રીતે ઓળખ કરવામાં આવી છે એટલું જ નહીં કે હોસ્ટાઈલ સાક્ષીઓના પુરાવા પર નિઃશંકપણે ભરોસો મૂકી શકાય નહીં, પરંતુ પ્રશ્નવાળી ઘટના વિશે ઉલ્લેખ બહાર આવી રહ્યો છે કે જે પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓએ જ આચરી હોવાનો ભારે આક્ષેપ છે અને તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે કોઈ સબળ કારણ આપ્યા વિના સીધી જ સરસરી રીતે શંકાનો લાભ આપી દીધો છે અને તેથી, હકુમત વાપરવાની આવી ભૂલ આ અદાલત દ્વારા સુધારવાની જરૂર છે અને અંતતઃ આ સાક્ષીઓ અને પ્રોસિક્યુશન દ્વારા એકત્રિત કરાયેલા પુરાવાઓનો સંદર્ભ આપીને, શ્રી શાહે

વિદ્ધાન એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્ધારા પસાર કરવામાં આવેલા આક્ષેપિત દોષમુક્તિના હુકમને રદ અને બાતલ કરીને અપીલ મંજૂર કરવા અદાલતને વિનંતી કરી છે

૪ વિદ્ધાન એ.પી.પી. દ્ધારા લેવામાં આવેલા આ વલણનો વિરોધ કરતા, મૂળ આરોપીઓ તરફથી મેસર્સ એચ.એલ.પટેલ એડવોકેટ્સ માટે હાજર રહેલા વિદ્ધાન એડવોકેટ, કુ. ધાત્રી પંચોલીએ મક્કમતાપૂર્વક દલીલ કરી છે કે વર્તમાન પૃષ્ઠભૂમિમાં પ્રોસિક્યુશને પ્રોસિક્યુશનનો કેસ સાબિત કર્યો નથી. કુ. પંચોલીએ વધુમાં દલીલ કરી છે કે ટ્રાયલ દરમિયાન લેવામાં આવેલી તેમની જુબાનીઓને જોતાં જે સાક્ષીઓને તપાસવામાં આવ્યા છે અને ઉપયોગમાં લેવામાં આવ્યા છે તેમને નજરે જોનાર સાક્ષીઓ કહી શકાય નહીં. કુ. પંચોલીએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે સાક્ષીઓ હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા છે અને તેમણે પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી અને દોષમુક્તિના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાના હેતુથી હોસ્ટાઈલ સાક્ષીઓના કથન પર ભરોસો મૂકી શકાય તેવું કબૂલ કર્યા વિના સ્વીકારી લેવામાં આવે તો પણ, રેકોર્ડ પરના આ હોસ્ટાઈલ સાક્ષીઓનું કથન પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓની જવાબદારી અને વાંક વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવા માટે પૂરતું નથી અને આરોપી વિરુદ્ધ કેસ સાબિત કરવાની જવાબદારી પ્રોસિક્યુશનના શિરે છે, અન્યથા, તેનો લાભ આરોપીને મળવો જ જોઈએ. કુ. પંચોલીએ વધુમાં દલીલ કરી છે કે પ્રોસિક્યુશને પી.ડબલ્યુ. નં.૧૦ તરીકે તપાસાયેલા ફરિયાદી,

યુસુફભાઈ સતારભાઈ શેખની જુબાની પર ભારે ભરોસો મૂક્યો છે અને દલીલ કરી છે કે તેમને નજરે જોનાર સાક્ષી કહી શકાય નહીં અને તેમણે આ આરોપીઓમાંથી કોઈનું નામ પણ આપ્યું નથી તે હદ સુધી આરોપી વ્યક્તિઓની બિલકુલ ઓળખ કરી નથી અને તે ઉપરાંત, આ સાક્ષી જે ઘટનાની તારીખ અને બનાવના સમયનો સંદર્ભ આપી રહ્યા છે તે અનુક્રમે ફાતમાબીબી મહમ્મદ યુસુફ શેખ, જાવેદ મહમ્મદ યુસુફ શેખ અને મહમ્મદ યુસુફ અબ્દુલ રહીમ શેખ એવા પી.ડબલ્યુ. નં. ૧૧, ૧૨ અને ૧૩ દ્વારા આપવામાં આવેલા કથન સાથે મળતા આવતા નથી અને આ પુરાવાઓનો સંદર્ભ આપીને, કુ. પંચોલીએ દલીલ કરી છે કે પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓ વિરુદ્ધ કોઈ કેસ બનતો નથી. તેમણે વધુમાં દલીલ કરી છે કે માત્ર સાક્ષીઓએ હાજર પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓમાંથી કોઈની ઓળખ કરી નથી એટલું જ નહીં પરંતુ ટેસ્ટ આઈડેન્ટિફિકેશન પરેડ પણ કાયદાકીય રીતે યોજવામાં આવી નથી અને આદરણીય સર્વોચ્ચ અદાલતના હુકમના અનુસંધાને પુનઃતપાસના હુકમ પછી પણ, પ્રોસિક્યુશન દ્વારા એવી કોઈ વધુ સામગ્રી એકત્રિત કરવામાં આવી નથી કે જે પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓ વિરુદ્ધ કેસ સાબિત કરી શકે અને તેથી, જ્યારે પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓ વિરુદ્ધ કડી સ્થાપિત થતી નથી, ત્યારે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે યોગ્ય રીતે શંકાનો લાભ આપ્યો છે. કુ. પંચોલીએ વધુમાં દલીલ કરી છે કે કેસને સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ દ્વારા કોઈપણ રીતે સમર્થન મળતું નથી. ફરિયાદીએ પોતે કેસને સમર્થન આપ્યું નથી અને અન્ય સાક્ષીઓ હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા છે અને તેથી, વર્તમાન કેસ પુરાવા વગરના કેસ

જેવો રહ્યો છે અને તેથી, આવી પરિસ્થિતિમાં, જ્યારે કોઈ સબળ પુરાવો પ્રોસિક્યુશનના કથનને સમર્થન આપતો નથી, ત્યારે હોસ્ટાઈલ સાક્ષીઓ પાસેથી પુરાવાના ટુકડા એકત્રિત કરવા અને પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓને દોષિત ઠેરવવા જોખમી છે. પ્રત્યુત્તરાધીશ આરોપીઓ સામેની ચોક્કસ ભૂમિકાને કોઈ સમર્થન આપનારા પુરાવાના અભાવે, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા આપવામાં આવેલો શંકાનો લાભ છીનવી શકાય નહીં. કુ. પંચોલીએ વધુમાં દલીલ કરી છે કે સમગ્ર પુરાવા પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપતા નથી અને વધુમાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજને સાક્ષીનું વર્તન જોવાનો લાભ મળ્યો હતો અને તેથી, રેકોર્ડમાંથી કોઈ પણ સંભવિત દ્રષ્ટિકોણ ઊભો થતો હોય તો પણ તેમના પુરાવાના મૂલ્યાંકન અને તેના આંકલનને ફગાવી શકાય નહીં અને તેથી, હકુમત વાપરવાની અપીલની સુનિશ્ચિત મર્યાદાને જોતાં, વર્તમાન સામગ્રી અને પુરાવાની પૃષ્ઠભૂમિમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી અને તેથી, વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી ન હોવાથી, હુકમ બહાલ રાખવા યોગ્ય છે અને રાજ્યની અપીલ રદ કરવા પાત્ર છે. કુ. પંચોલીએ (૨૦૧૪) ૧૨ સુપ્રીમ કોર્ટ કેસીસ પાના નં. ૩૨૧ પર રિપોર્ટ થયેલ શ્યામલ સાહા અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ડબલ્યુ. બી. ના કેસમાં આદરણીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદા પર ભરોસો મૂક્યો છે અને દલીલ કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની જરૂર નથી. આ ચુકાદા પર ભરોસો મૂકીને, કુ. પંચોલીએ સદર ચુકાદાના ફકરા નં. ૧૭

થી ૨૦ માંથી લેવામાં આવેલા અંશોનો ઉપયોગ કર્યો છે જે નીચે મુજબ પુનઃ રજૂ કરવામાં આવેલ છે:

“૧૭ તેથી, વિચારણા માટેનો નિર્ણાયક મુદ્દો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલી દોષમુક્તિમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવતા હસ્તક્ષેપ સાથે સંબંધિત છે. તાજેતરમાં, જોગિન્દર સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણાના કેસમાં શિઓ સ્વરૂપ વિરુદ્ધ કિંગ એમ્પરરનો સંદર્ભ આપ્યા પછી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે: (જોગિન્દર સિંહ કેસ, એસ સી સી પાનું ૩૪૪, ફકરા ૨૧-૨૨)

"૨૧ બાર પર રજૂ કરવામાં આવેલી પરસ્પર વિરોધી દલીલો પર વિચાર કરવા આગળ વધીએ અને રેકોર્ડ પર લાવવામાં આવેલા સંબંધિત પુરાવાઓની સ્વતંત્ર રીતે ચકાસણી કરીએ તે પહેલાં, દોષમુક્તિ સામેની અપીલ સંબંધિત આ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કરવામાં આવેલા કાયદાનું પુનરાવર્તન કરવું ફળદાયી રહેશે.

૨૨ શિઓ સ્વરૂપ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં એવું જણાવાયું છે કે હાઈકોર્ટ એવા કિસ્સાઓમાં દોષમુક્તિના હુકમને ઉલટાવવા માટેની સત્તા અથવા હકુમત વાપરી શકે છે જ્યાં તેને જણાય કે............ નીચલી કોર્ટે "હઠપૂર્વક મોટી ભૂલ" કરી છે અથવા "અક્ષમતા, મૂર્ખામી કે વિપરીતતા દ્વારા" એવા "વિકૃત તારણો પર પહોંચી છે કે જેથી ન્યાયનો સ્પષ્ટ અન્યાય થયો હોય" અથવા બીજી કોઈ રીતે પોતાનું આચરણ કે દુરાચરણ એવું રાખ્યું છે કે જેથી ન્યાયનો

> ગંભીર અન્યાય થયો હોય અથવા બચાવ પક્ષ દ્વારા એવી છેતરપિંડી કરવામાં આવી હોય કે જેથી સમાન પરિણામ આવ્યું હોય.'"

કમનસીબે, શિઓ સ્વરૂપમાંથી સંબંધિત પરિચ્છેદના ભાવાંતરે આપણને એવી છાપ આપી કે હાઈકોર્ટ માત્ર મર્યાદિત સંજોગોમાં જ નીચલી કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલી દોષમુક્તિને ઉલટાવી શકે છે. તેથી, અમે શિઓ સ્વરૂપના પરિચ્છેદનો સંદર્ભ લીધો અને જાણવા મળ્યું કે તેમાં જણાવેલ બાબત નીચે મુજબ હતી:

> "તેમના અભિપ્રાય મુજબ, ભારતમાં કેટલીક અદાલતોના ચુકાદાઓ દ્વારા સપાટી પરથી સમર્થિત એવા દ્રષ્ટિકોણ માટે કોઈ આધાર નથી કે, હાઈકોર્ટ પાસે તથ્યની બાબત પર દોષમુક્તિના હુકમને ઉલટાવવાની કોઈ સત્તા કે હકુમત નથી, સિવાય કે એવા કિસ્સાઓમાં જેમાં નીચલી કોર્ટે "હઠપૂર્વક મોટી ભૂલ" કરી હોય, અથવા "અક્ષમતા, મૂર્ખામી કે વિપરીતતા દ્વારા" એવા "વિકૃત તારણો પર પહોંચી હોય કે જેથી ન્યાયનો સ્પષ્ટ અન્યાય થયો હોય", અથવા બીજી કોઈ રીતે પોતાનું આચરણ એવું રાખ્યું હોય કે જેથી ન્યાયનો ગંભીર અન્યાય થયો હોય, અથવા બચાવ પક્ષ દ્વારા એવી છેતરપિંડી કરવામાં આવી હોય કે જેથી સમાન પરિણામ આવ્યું હોય".

આ કાયદાકીય સ્થિતિ શિઓ સ્વરૂપના કેસનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી નૂર મોહમ્મદ વિરુદ્ધ એમ્પરરપ માં પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવી હતી અને એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું: (નૂર મોહમ્મદ કેસ, એલ ડબલ્યુ પાનું ૪૮૧)

> "તેમના લોર્ડશિપને તે બધું ફરીથી વાંચવું જરૂરી લાગતું નથી, પરંતુ તેઓ એ બાબતની નોંધ લેવા માંગશે કે શબ્દના ચુસ્ત અર્થમાં, ખરેખર માત્ર એક જ સિદ્ધાંત ત્યાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે; તે એ છે કે, હાઈકોર્ટ પાસે એ તમામ પુરાવાઓની મોટા પાયે સમીક્ષા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે કે જેના પર દોષમુક્તિનો હુકમ આધારિત હતો, અને એવા તારણ પર પહોંચવાની સત્તા છે કે તે પુરાવાના આધારે દોષમુક્તિનો હુકમ ઉલટાવવો જોઈએ".

અમે આ બાબતનો ઉલ્લેખ માત્ર એટલા માટે જ કરી રહ્યા છીએ જેથી કરીને અમને જેવી છાપ મળી હતી તેવી જ છાપ અન્ય કોઈને પણ મળે તેવી શક્યતા દૂર કરી શકાય, જોકે જ્યાં સુધી આ કેસનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી આનાથી બહુ ફેર પડતો નથી.

૧૮ આ વિષય પરના સમગ્ર કેસ લો ની ચર્ચા કદાચ આ અદાલત દ્વારા આ વિષય પર નક્કી કરવામાં આવેલા પ્રથમ કેસ એવા પ્રાણદાસ વિરુદ્ધ સ્ટેટ૭ થી શરૂ કરીને ચંદ્રપ્પા વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટકના કેસમાં કરવામાં આવી હતી. ચંદ્રપ્પાના કેસમાં નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું: (એસ સી સી પાનું ૪૩૨, ફકરા ૪૨)

> "(૧) અપીલ અદાલત પાસે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાનો, પુનઃમૂલ્યાંકન કરવાનો અને પુનર્વિચાર કરવાનો પૂર્ણ અધિકાર છે જેના પર દોષમુક્તિનો હુકમ આધારિત છે.

(૨) ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તા વાપરવા પર કોઈ મર્યાદા, નિયંત્રણ કે શરત મૂકતી નથી અને અપીલ અદાલત પોતાની સમક્ષના પુરાવા પરથી, તથ્ય અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો અંગે પોતાના તારણ પર પહોંચી શકે છે.

(૩) 'મજબૂત અને ગ્રાહ્ય કારણો', 'યોગ્ય અને પૂરતા આધાર', 'અતિ મજબૂત સંજોગો', 'વિકૃત તારણો', 'ગંભીર ભૂલો', વગેરે જેવા વિવિધ પ્રયોગોનો હેતુ દોષમુક્તિ સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓમાં કાપ મુકવાનો નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો પુરાવાની સમીક્ષા કરવા અને પોતાના તારણ પર આવવાની અદાલતની સત્તામાં કાપ મુકવા કરતાં દોષમુક્તિમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે અપીલ અદાલતના અનાદર પર ભાર મૂકવા માટેના 'ભાષાકીય અલંકારો' જેવા વધુ છે.

(૪)જોકે, અપીલ અદાલતે એ બાબત ધ્યાનમાં રાખવી જ જોઈએ કે દોષમુક્તિના કિસ્સામાં, આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા હોય છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ તેને નિર્દોષતાની ધારણા ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી સક્ષમ અદાલત દ્વારા ગુનો સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે. બીજું, આરોપીએ તેની દોષમુક્તિ મેળવી લીધી હોવાથી, તેની નિર્દોષતાની ધારણા ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ પુષ્ટિ, પુનરોચ્ચાર અને મજબૂત બને છે.

(૫) જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વ્યાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા દોષમુક્તિના તારણને ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં".

૧૯ ચંદ્રપ્પામાં નિર્ધારિત કરવામાં આવેલા સિદ્ધાંતોનો સામાન્ય રીતે પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ મુખ્યત્વે ચંદ્રપ્પાના સંદર્ભ વિના અને તેમાં ધ્યાને ન લેવાયેલા નિર્ણયોનો સંદર્ભ આપીને ગણપત વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણામાં તેને પુનઃગઠિત કરવામાં આવ્યા હતા. ગણપતના કેસમાં સિદ્ધાંતોનું પુનઃગઠન નીચે મુજબ છે: (એસ સી સી પાનું ૬૨, ફકરા ૧૫)

"(૧) દોષમુક્તિનો હુકમ જેના પર આધારિત છે તે પુરાવાની સમીક્ષા કરવા અને પોતાના તારણ પર આવવા માટે અપીલ અદાલત તરફથી કોઈ મર્યાદા નથી.

(૨) અપીલ અદાલત તથ્ય અને કાયદા બંનેના સંદર્ભમાં ટ્રાયલ કોર્ટના તારણની સમીક્ષા પણ કરી શકે છે.

(૩) રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પર કામ કરતી વખતે, રેકોર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાઓનું ક્રમબદ્ધ વિશ્લેષણ કરવું (માર્શલ કરવું) અને મજબૂત તથા પૂરતા કારણો આપીને દોષમુક્તિના ચુકાદાને રદ્દ કરવો એ અપીલ અદાલતની ફરજ છે.

(૪) દોષમુક્તિના હુકમમાં ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરવાનો હોય છે જ્યારે એવું કરવા માટે "મજબૂત અને ગ્રાહ્ય કારણો" હોય. જો હુકમ "સ્પષ્ટપણે અયોગ્ય" હોય, તો તે હસ્તક્ષેપ માટેનું મજબૂત કારણ છે.

(૫) જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાને અવગણ્યા હોય અથવા મહત્વના પુરાવાનું ખોટું અર્થઘટન કર્યું હોય અથવા મરણોન્મુખ નિવેદન/બેલેસ્ટિક નિષ્ણાતોના અહેવાલ વગેરે જેવા મહત્વના દસ્તાવેજોને અવગણ્યા હોય, ત્યારે અપીલ અદાલત રજૂ કરાયેલી સામગ્રીના આધારે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને ઉલટાવવા માટે સક્ષમ છે. (જુઓ મદન લાલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ જે એન્ડ કે૯, ઘુરે લાલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી.૧૦, ચંદ્ર મોહન તિવારી વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ.પી.૧૧ અને જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ હરિયાણા).

૨૦ નિઃશંકપણે, આપણે પૂર્વનિર્ણયો (પ્રેસિડન્ટ્સ)ના અતિરેકથી પીડાઈ રહ્યા છીએ પરંતુ ગમે તેમ હોવા છતાં, નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો પરથી પ્રથમદ્રષ્ટિએ એવું જણાય છે કે હાઈકોર્ટ વિદ્વાન વકીલશ્રીઓની રજૂઆતો સાંભળીને ટ્રાયલ કોર્ટના સ્થાને વર્ચ્યુઅલી આવી જવા અને ત્યારબાદ પ્રથમ અપીલ અદાલત તરીકે કેસનો નિર્ણય કરવા માટે હકદાર છે. ચંદ્રપ્પા અને ગણપતમાં વપરાયેલી વ્યાપક ભાષા હોવા છતાં, કદાચ આનો હેતુ એવો નથી. અન્યથા, ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્ણય એ અર્થહીન કવાયત બની જશે અને આ અદાલત, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા દોષમુક્તિના કિસ્સામાં હાઈકોર્ટના નિર્ણય સામેની પ્રથમ અપીલ અદાલત બની જશે. વાસ્તવિક રીતે કહીએ તો, જોકે જણાવવામાં આવેલા સિદ્ધાંતો વ્યાપક છે, ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયમાં ભૂલને ધ્યાનમાં લેવી અને તેની ઓળખ કરવી અને ત્યારબાદ ભૂલ હસ્તક્ષેપ કરવા માટે પૂરતી ગંભીર

છે કે કેમ તેનો નિર્ણય કરવો એ હાઈકોર્ટની ફરજ છે. હાઈકોર્ટ પાસેથી માત્ર એટલા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના અભિપ્રાયના સ્થાને પોતાનો અભિપ્રાય સબસ્ટીટ્યુટ કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી કારણ કે ચંદ્રપ્પા અને ગણપતમાં દર્શાવાયેલા પ્રથમ બે સિદ્ધાંતો તેને તેમ કરવાની મંજૂરી આપે છે અને તેની પાસે તેમ કરવાની સત્તા છે તેથી તેણે કાયદા અથવા તથ્યની એવી ભૂલ સુધારવાની છે કે જે ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે જરૂરી બનાવવા જેટલી મહત્વપૂર્ણ હોય. અહીં જ હાઈકોર્ટે આરોપીની દોષમુક્તિ અને પીડિત (કે જે તેની સમક્ષ હોઈ પણ શકે અથવા ન પણ હોઈ શકે)ના અધિકારોને ધ્યાનમાં રાખીને ખૂબ જ સાવધાનીપૂર્વક તેના વિવેકબુદ્ધિના અધિકારનો ઉપયોગ કરવાનો રહે છે. ચંદ્રપ્પા અને ગણપતમાં નિર્ધારિત પાંચમો સિદ્ધાંત પણ અહીં જ અમલમાં આવે છે."

આખરે, સુશ્રી પંચોલીએ રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ રદ્દ કરવા માટે વિનંતી કરી છે.

૫ પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોને સાંભળ્યા પછી અને વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા મેળવેલા તારણો સાથે સહસંબંધમાં રેકોર્ડ પરના પુરાવાઓમાંથી પસાર થયા પછી, આ અદાલત દ્વારા અપીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે નીચેની દુર્ગંધયુક્ત હકીકતોને અવગણવી શક્ય નથી, જેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે:

૫.૧ સામસામી અસરો ધરાવતી ઉત્તેજના વાળા ગોધરા ટ્રેન હત્યાકાંડના બનાવના અનુસંધાને, આ સામાવાળા આરોપીઓએ તારીખ ૧.૩.૨૦૦૨ ના

રોજ આશરે ૧૧ વાગ્યાના સુમારે ગેરકાયદેસર મંડળી રચવાનો અને મારક હથિયારોથી સજ્જ થઈ આતંકનું વાતાવરણ ઊભું કરવાનો તથા ફરિયાદી યુસુફભાઈ સતારભાઈ શેખ તેમજ સાક્ષીઓ મહમ્મદ યુસુફ, સલીમ સતાર અને રાઉફ સતાર શેખના ઘરો અને દુકાનોને આગ ચાંપી ઘરોમાંથી વાસણો, દાગીના અને રોકડ રકમની લૂંટ કરવાનો એક ચોક્કસ આક્ષેપ પ્રતિવાદી આરોપીઓ સામે ઘડવામાં આવ્યો છે અને આ બનાવના સંબંધમાં દિતવાસ પોલીસ સ્ટેશન ખાતે સી.આર. નં. I–૨૪/૨૦૦૨ થી ફરિયાદ નોંધાવવામાં આવેલ છે જે આ કેસનો વિષયવસ્તુ બને છે.

૫.૨ આ ફરિયાદના સંદર્ભમાં, રેકોર્ડ પરથી એવું જણાય છે કે પ્રોસિક્યુશને ફરિયાદી અને અન્ય સાક્ષીઓ સહિત વિવિધ સાક્ષીઓની તપાસ કરીને સામાવાળા આરોપીઓ સામેનો કેસ સાબિત કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. પ્રોસિક્યુશને આંક ૧૨ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૧ શ્રી વિપુલકુમાર નવીનચંદ્ર સેવકની તપાસ કરી છે, જેઓ ગુનાની જગ્યાનું પંચનામું કરતી વખતે મદદમાં લેવામાં આવેલા પંચ સાક્ષી છે. આ સાક્ષીએ માત્ર પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી એટલું જ નહીં પરંતુ તેમની હાજરીમાં પંચનામું કરવાના તથ્યનો પણ ઇનકાર કર્યો છે. તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે તેમને એકલાને પોલીસ સ્ટેશન બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને તેમણે કોઈ વ્યક્તિને જોયા નથી કે પંચ તરીકે રહેલા અન્ય સાક્ષી વિશે જાણકારી નથી અને તેથી, આ પુરાવા

વાંચતા તેમાંથી એવો કોઈ વિશ્વાસ પેદા થતો નથી કે જે પ્રોસિક્યુશનને કોઈ સમર્થન પૂરું પાડી શકે.

૫.૩ વધુમાં એવું બહાર આવ્યું છે કે આરોપી વ્યક્તિઓની ઓળખ સંબંધિત પંચનામું કરવાના હેતુથી મદદમાં લેવામાં આવેલા અન્ય પંચ સાક્ષી પી.ડબલ્યુ. નં. ૨, જેસીંગભાઈ શાણાભાઈ ડામોર છે જેમને આંક ૧૪ થી તપાસવામાં આવ્યા છે. આ સાક્ષીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે અને તેમણે પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી અને તેથી, આ પુરાવા પરથી જોઈ શકાય છે કે સામાવાળા આરોપીઓની ઓળખ પ્રોસિક્યુશન દ્વારા મજબૂત રીતે સાબિત થતી નથી. નિઃશંકપણે, હોસ્ટાઈલ સાક્ષીના પુરાવાનો જો કોઈ ભાગ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપતો હોય તો તેને પ્રમાણસર ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે, પરંતુ, કમનસીબે, અહીં, આવો કોઈ સંજોગ ઉદ્‌ભવતો નથી અને તેથી, આ સાક્ષી પ્રોસિક્યુશન માટે વિશ્વસનીય નથી અને તેથી, ઓળખ પ્રોસિક્યુશન દ્વારા વાજબી શંકાથી પર સાબિત થઈ હોય તેમ જણાતું નથી.

૫.૪ જો આંક ૧૮ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૩, રામાભાઈ ભૂરાભાઈ ડામોરની વધુ તપાસનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવે તો, એવું જણાય છે કે આ સાક્ષી પણ ઓળખનું પંચનામું કરવા માટે રાખવામાં આવેલા પંચ સાક્ષી છે, પરંતુ આ સાક્ષીએ પણ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી. આ સાક્ષીની

ઉલટતપાસમાં, તેમણે આરોપી વ્યક્તિઓની ઓળખ કરીને પોતાની સહી કરી હોવાના તથ્યનો સ્પષ્ટપણે ઈનકાર કર્યો છે અને તેથી, આ સાક્ષીના વાંચન પરથી એવું બહાર આવે છે કે ટેસ્ટ આઈડેન્ટીફિકેશન પરેડ પણ પ્રોસિક્યુશન દ્વારા સ્થાપિત કરવામાં આવી ન હોય તેમ જણાવાય છે.

૫.૫ વધુમાં, સાક્ષીઓના અન્ય પુરાવા તરફ આગળ વધતા, પ્રોસિક્યુશને આરોપી વ્યક્તિઓ પાસેથી રકવરી (મુદ્દામાલ કબજે કર્યાનું) સાબિત કરવા માટે પ્રયાસ કર્યો છે અને તે માટે, રકવરી પંચનામું કરવામાં આવ્યું હતું. રકવરી પંચનામાને સાબિત કરવા માટે, પ્રોસિક્યુશને રકવરી પંચનામાના પંચ સાક્ષીઓ પૈકીના એક એવા જયંતીભાઈ હાજીરાભાઈ ડામોરની પી.ડબલ્યુ. નં. ૪ તરીકે આંક ૧૯ થી તપાસ કરી છે. કમનસીબે, આ સાક્ષીને પણ પ્રોસિક્યુશન દ્વારા હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા છે અને તે રીતે, પંચો હોસ્ટાઈલ થઈ ગયા હોવાથી રકવરીને પણ સ્વતંત્ર રીતે મજબૂત સમર્થન મળતું નથી. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ આરોપી વ્યક્તિઓ સાથે ગયા ન હતા કે તેમની હાજરીમાં આરોપીઓની નિશાનદેહીથી રકવરી કરવામાં આવી હતી તેવું પણ જણાવ્યું નથી અને તેથી, આંક ૨૦ થી કરાયેલા મૂળ રકવરી પંચનામાને જ તે સાક્ષી દ્વારા સમર્થન મળતું નથી કે જેઓની હાજરીમાં તે કરવામાં આવ્યું હોય તેમ જણાય છે. અન્ય સાક્ષીના કિસ્સામાં પણ આવું જ છે પરંતુ ત્યારપછી કેસ સ્થાપિત કરવા માટે પ્રોસિક્યુશન આગળ વધ્યું હતું.

૫.૬ અરેસ્ટ પંચનામું નું પણ એવું જ પરિણામ આવ્યું છે કારણ કે આંક ૨૨ થી પી.ડબલ્યુ. નં. ૫ તરીકે તપાસાયેલા રજનીકાંત ચુનીલાલ પંચાલે પણ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી કે આંક ૨૪ થી તપાસાયેલા અન્ય સાક્ષી ભદ્રેશકુમાર મણીલાલ ભટિયા, પી.ડબલ્યુ. નં. ૬ દ્વારા પણ સમર્થન મળ્યું નથી. આ સમગ્ર પ્રક્રિયાને પંચ સાક્ષીઓ પૈકીના કોઈપણ દ્વારા સમર્થન મળ્યું હોય તેમ જણાતું નથી અને તેથી, ઉપરોક્ત તથ્ય પરથી, પ્રોસિક્યુશન પાસે ઉપરોક્ત સાક્ષીઓની જુબાનીમાંથી છૂટક અવલોકનો પર આધાર રાખવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ રહેતો નથી.

૫.૭ રેકોર્ડ પરથી, પ્રોસિક્યુશન માટે મહત્વના સાક્ષીઓ કહી શકાય તેવા અન્ય સાક્ષીઓનું સ્વતંત્ર રીતે વિશ્લેષણ કરવામાં આવે જેથી કરીને પ્રોસિક્યુશનના કેસને રેકોર્ડ પરથી હજુ પણ કોઈ મજબૂત સમર્થન મળી રહ્યું છે કે કેમ તે શોધી શકાય અને તે હેતુ માટે, અમે આંક ૨૭ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૮, સલામભાઈ સતારભાઈ શેખની જુબાની વાંચી છે. આ સાક્ષી, કે જેઓ ભાઈ છે અને ગોધરા કાંડ પછી તે જગ્યા છોડીને અન્ય વ્યક્તિઓ સાથે ખેતરોમાં જતા રહ્યા હોવાનું જણાવવામાં આવે છે અને તેમની ગેરહાજરીમાં, ટોળાએ તેમની મિલકતને આગ ચાંપી હોવાનું સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હોય તેમ જણાય છે. કમનસીબે આ સાક્ષીએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે તેમના બે કે ત્રણ પ્રસંગોએ નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હોવા છતાં તેમણે આ સામાવાળા આરોપીઓમાંથી

કોઈને ઓળખ્યા નથી. તેમણે, હજુ પણ, જાળવી રાખ્યું છે કે તેઓ સામાવાળા આરોપીઓમાંથી કોઈને ઓળખતા નથી. આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાં ગુનાના કમિશનમાં ભાગ લેનારા સામાવાળા આરોપીઓના નામો જણાવવામાં આવ્યા છે તેમાં કોઈ શંકા નથી પરંતુ ચોક્કસપણે આરોપ મૂકીને વાસ્તવિક ગુનાના કમિશન માટે તેમને જવાબદાર ઠેરવવામાં આવ્યા નથી. તેનાથી વિપરીત, તેમણે જણાવ્યું છે કે મોનપુર ગામે ૩૦૦-૪૦૦ વ્યક્તિઓનું ટોળું એકઠું થયું હતું પરંતુ તેમની ઉલટતપાસમાં, તેમણે સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું છે કે શશિકાંત મોડી, રામાભાઈ ડાહ્યાભાઈ અને બાબુભાઈ નાથાભાઈએ તેમને ભોગ બનતા બચાવ્યા હતા અને તેથી, આ સાક્ષી એવું ભારપૂર્વક કહી રહ્યા છે કે આ સામાવાળા આરોપી નંબર ૧, ૫ અને ૪ એ તેનાથી વિપરીત, તેમને બચાવ્યા છે અને વધુ ઉલટતપાસમાં, તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે તે બનાવ પછી પણ તેઓ હજુ સુધી તે જ ગામમાં શાંતિથી રહી રહ્યા છે અને તેથી, સાક્ષીઓની આ જુબાની તેનાથી વિપરીત એવું દર્શાવે છે કે આ સામાવાળા આરોપીઓએ તેમને મદદ કરી છે અને બચાવ્યા છે. નિઃશંકપણે, બનાવ બન્યો હોય તેમ જણાય છે પરંતુ આ સાક્ષીના પુરાવા પરથી જ્યાં સુધી સામાવાળા આરોપીઓનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી કોઈ જવાબદારી કે દોષિતપણું ફલિત થતું નથી.

૫.૮ હવે પ્રોસિક્યુશન દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા વધુ એક પુરાવા આંક ૨૮ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૯, રાઉફભાઈ સતારભાઈ શેખના રૂપમાં છે, જેઓ

અન્ય એક ભાઈ છે. આ સાક્ષીએ સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે તેમણે તે ઘર જોયું નથી કે જેને આગ ચાંપવામાં આવી હતી. સોમાભાઈ હીરાભાઈ પટેલ અયોધ્યાથી પરત ફરવાના અનુસંધાને લોકો તેમને સુવિધા આપવા/અભિનંદન આપવા માટે એકઠા થયા હોવાનું તેમણે નિઃશંકપણે જણાવ્યું છે, પરંતુ ત્યારપછી, આ સાક્ષી સામાવાળા આરોપીઓના ગુનાના કમિશન માટે કશું જ આક્ષેપિત કરી રહ્યા નથી. તેનાથી વિપરીત, ૨–૩ પ્રસંગોએ તેમના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હોવા છતાં તેમણે કોઈને પણ ઓળખ્યા નથી પરંતુ ત્યારબાદ સામાવાળા આરોપીઓની ભૂમિકાનો સ્પષ્ટપણે ઈનકાર કર્યો છે. જો તેમની ઉલટતપાસ વધુ જોવામાં આવે તો, આ સાક્ષીને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં તેમણે સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું છે કે પ્રશ્નાસ્પદ બનાવ પછી, આજદિન સુધી, તેઓ પોતાના સમગ્ર પરિવાર સાથે આ જ ગામમાં શાંતિથી રહી રહ્યા છે. નિઃશંકપણે, તારીખ ૧/૩/૨૦૦૨ ના રોજ બનાવ બન્યો હતો, પરંતુ ત્યારબાદ આ સાક્ષી કોઈપણ સ્વરૂપે પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપી રહ્યા નથી.

૫.૯ રેકોર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવા પરથી કોઈપણ રીતે જોઈને ચોક્કસ ભૂમિકાની ખાતરી કરવાના હેતુથી, અમે આંક ૩૦ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૧૦, યુસુફભાઈ સતારભાઈ શેખની જુબાની પણ વાંચી છે, જેઓ ફરિયાદી છે અને પ્રોસિક્યુશન દ્વારા કેસ સ્થાપિત કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવેલા આ ફરિયાદી સ્પષ્ટપણે એવી જુબાની આપી રહ્યા છે કે તેમણે આ બનાવ રૂબરૂ જોયો નથી કે

કોઈ આરોપીને ઓળખી રહ્યા નથી. આ સાક્ષીના પુરાવા પરથી, અમે આગળ તપાસ કરીએ છીએ કે જે પાછળથી નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા છે તેમાં પણ તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે તેમણે આ સામાવાળા આરોપીઓના નામો આપ્યા નથી કે બનાવ અંગેની કોઈ અંગત જાણકારી વિશે કંઈ જાહેર કર્યું નથી અને સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે આ સામાવાળા આરોપીઓ જવાબદાર છે કે નહીં, સંડોવાયેલા છે કે નહીં તે આ સાક્ષી દ્વારા કહી શકાય નહીં. આ પુરાવા પરથી વધુમાં એવું ફલિત થાય છે કે ગુનાની જગ્યાનું પંચનામું ફરિયાદની તારીખથી ૧૪–૧૫ દિવસથી વધુ સમય ગાળો વિતી ગયા પછી કરવામાં આવ્યું હોય તેમ જણાય છે. આ ફરિયાદીના વધુ નિવેદનો પણ નોંધવામાં આવ્યા છે પરંતુ ત્યારબાદ તેમણે ઇનકાર કર્યો છે કે તેમણે આ સામાવાળા આરોપીઓમાંથી કોઈના નામો આપ્યા છે. તેનાથી વિપરીત, વધુ તપાસ પરથી જોઈ શકાય છે કે ગામમાં પ્રશ્નાસ્પદ બનાવ બે વાર બન્યો હતો, એક તારીખ ૧.૩.૨૦૦૨ ના રોજ અને બીજો ૨ દિવસના ગાળા પછી, અને બીજા બનાવ વિશે આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે પછીના બનાવમાં ઘર આવી ગયું હતું પરંતુ ત્યારબાદ આશરે ચાર વખત તેમના નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હોવા છતાં, તેઓ કોઈના ચોક્કસ નામ આપ્યા હોવાનો ઇનકાર કરી રહ્યા છે. તેનાથી વિપરીત, પ્રશ્નાસ્પદ બનાવ બન્યો હોવા છતાં, આ સાક્ષીએ પોતાની મેળે જણાવ્યું છે કે પોલીસે તેમના પર નામો આપવા માટે દબાણ કર્યું હતું અને આગ્રહ રાખ્યો હતો અને તેથી, આ પુરાવાના સારાંશ પરથી એવું કહી શકાય કે આ સામાવાળા આરોપીઓનું કોઈ ચોક્કસ

સ્પષ્ટપૂર્વકનું વિધાન અથવા આક્ષેપ કે ભાગીદારી ફલિત થતી નથી કે પ્રોસિક્યુશનના કેસને મજબૂત રીતે સમર્થન આપી શકે તેવું કંઈ બહાર આવી રહ્યું નથી. તેથી, આ જ ફરિયાદી કે જેમણે સરકારી તંત્રને ગતિમાન કર્યું હતું તેમણે પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપ્યું નથી અને તેથી, સાક્ષીઓના ઉપરોક્ત પુરાવા પરથી, પ્રોસિક્યુશન માટે મહત્વના સાક્ષીઓ કહી શકાય તેવા સાક્ષીઓએ કેસને સમર્થન ન આપવાનું પસંદ કર્યું છે.

૫.૧૦ અન્ય સાક્ષીની મદદ મેળવવા માટે, પ્રોસિક્યુશને આંક ૩૨ થી પી.ડબલ્યુ. નં. ૧૧ તરીકે ફાતમાબીબી મહમ્મદ યુસુફ શેખની તપાસ કરી છે. આ સાક્ષીએ પ્રોસિક્યુશનના કેસ પર વધુ પ્રકાશ પાડ્યો નથી, તેનાથી વિપરીત, તેમણે વિરોધાભાસી સ્વરૂપે એવી જુબાની આપવાનું પસંદ કર્યું છે કે તેમણે આરોપી વ્યક્તિઓને જોયા નથી પરંતુ તેમના પુત્રએ જોયા છે. ગુનાના કમિશનમાં કોણે કઈ ભૂમિકા ભજવી છે તે અંગે તેમણે અજ્ઞાનતા દર્શાવી છે અને ખાસ કરીને આ સાક્ષીની ઉલટતપાસમાંથી એવું બહાર આવ્યું છે કે તેમણે લોકોના તેમજ તેમના પતિ અને જાવેદના કહેવાથી નામો આપ્યા છે અને તેથી, પ્રોસિક્યુશનના કેસને માનવા માટે આ સાક્ષી પર આટલી મજબૂતીથી વિશ્વાસ મૂકવો શક્ય નથી.

૫.૧૧ અન્ય એક સાક્ષી એટલે કે આંક ૩૫ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૧૨, જાવેદ મહમ્મદ યુસુફ શેખે એવું જણાવ્યું હોય તેમ જણાય છે કે આશરે ૭૦ લોકોના ટોળામાંથી તેમણે આરોપી નંબર ૧, ૨, ૩, ૪ અને ૫ ને જોયા છે અને તેમણે પોલીસ સત્તાવાળા દ્વારા વધુ નિવેદન નોંધવાના અનુસંધાને આ મુજબ જણાવ્યું છે. આ સાક્ષીએ ઉલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે અદાલત સમક્ષ જુબાની આપતી વખતે, માનસિક અસ્વસ્થતાના કારણે તેઓ તબીબી સારવાર હેઠળ છે. વધુ ઉલટતપાસમાં, આ સાક્ષીએ ઈનકાર કર્યો છે કે જામીનપાત્ર વોરંટ જારી કર્યા પછી તેઓ જુબાની આપવા માટે આવ્યા હતા અને તેનો બચાવ કરવા માટે તેઓ માનસિક અસ્વસ્થતાનું આ કારણ આગળ ધરી રહ્યા છે અને ત્યારબાદ, વધુ તપાસમાં, તેઓ જણાવી રહ્યા છે કે ફરિયાદમાં જે કંઈ લખાયેલું છે તે યોગ્ય રીતે લખાયેલું છે અને તેમણે જણાવ્યું છે, અથવા સ્વીકાર્યું છે કે તેમની અગાઉની અરજીમાં તેમણે વર્ણન કર્યું હતું કે બનાવ તારીખ ૨૮/૨/૨૦૦૨ ના રોજ બન્યો હતો અને તારીખ ૧૫/૧/૨૦૦૫ ના રોજના વધુ નિવેદનમાં પણ તેમણે વર્ણન કર્યું હતું કે બનાવ તારીખ ૨૮/૨/૨૦૦૨ ના રોજ બન્યો હતો પરંતુ, તેમણે હવે સ્પષ્ટતા કરી છે કે વાસ્તવમાં બનાવ તારીખ ૧/૩/૨૦૦૨ ના રોજ બન્યો હતો. આ સમગ્ર જુબાની પરસ્પર વિરોધાભાસી જણાય છે અને તેમના અગાઉના વલણથી વિપરીત જણાય છે. પોલીસ સમક્ષ લેવાયેલા તેમના વધુ વલણમાંથી આ બાબત બહાર આવી રહી છે.

૫.૧૨ પ્રોસિક્યુશને આંક ૪૦ થી તપાસાયેલા અન્ય સાક્ષી એટલે કે પી.ડબલ્યુ. નં. ૧૩, મહમ્મદ યુસુફ અબ્દુલ રહીમ શેખ પર પણ આધાર રાખ્યો છે. એવું જણાય છે કે નિર્દેશના અનુસંધાને, વધુ તપાસ હાથ ધરવામાં આવી છે કારણ કે, આ સાક્ષીના જણાવ્યા મુજબ, ત્રણ વર્ષના સમયગાળા સુધી કોઈ તપાસ થઈ ન હતી અને પ્રશ્નાસ્પદ બનાવ તારીખ ૧/૩/૨૦૦૨ ના રોજ બન્યો હોવા છતાં, તેમની તપાસ તારીખ ૧૭/૪/૨૦૦૭ ના રોજ એટલે કે લગભગ પાંચ વર્ષથી વધુ સમયગાળા પછી થઈ રહી છે. આ સાક્ષીના પુરાવા વાંચતા એવું ફલિત થાય છે કે કેટલીક અરજીઓ આપવામાં આવી હતી અને તે અરજીઓના અનુસંધાને વધુ પ્રક્રિયા હાથ ધરવામાં આવી હોય તેમ જણાય છે. આ સાક્ષીની જુબાની પરથી વધુમાં એવું બહાર આવે છે કે લુણાવાડા ખાતે અરજીઓ ટાઈપ કરવામાં આવી હતી. વધુમાં એવું બહાર આવે છે કે ગામના અન્ય સભ્યો સાથે પણ ચર્ચા થઈ હતી પરંતુ, ત્યારબાદ સાક્ષી ઈનકાર કરી રહ્યા છે. તેમણે જણાવ્યા મુજબ તેમની તારીખ ૨૮/૨/૨૦૦૨ ની અરજી સાચી ન હોય તેમ જણાય છે અને તેથી, વર્ષ ૨૦૦૫ માં, લગભગ ત્રણ વર્ષના સમયગાળા પછી, પોલીસ દ્વારા તેમનું વધુ નિવેદન નોંધવામાં આવ્યું હતું. આ સાક્ષીનું સમગ્ર કથન એવું દર્શાવે છે કે કેટલાક સામાન્ય નિર્દેશોના અનુસંધાને, જ્યારે પોલીસ સત્તાવાળાઓ દ્વારા વધુ પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે આ સાક્ષીએ સામાવાળા આરોપીઓને સંડોવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે પરંતુ ત્યારબાદ પ્રોસિક્યુશનના કેસને મજબૂત રીતે સમર્થન આપ્યું નથી. આ સાક્ષીએ ઉલટતપાસમાં સ્વીકાર્યું છે કે આંક ૧૭ વાળું

ટેસ્ટ આઈડેન્ટીફિકેશન પરેડ અગાઉથી જ તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું કે જેના પર પોલીસ સત્તાવાળા દ્વારા તેમની સહી લેવામાં આવી હતી. આ સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે પરિવારના સભ્યો સાથેના બનાવ પછી, તેઓ મોનપુર ગામ છોડી ગયા હતા પરંતુ ત્યારબાદ તેમણે એવું ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે તેમના આંક ૪૧ વાળા અરજીમાં જે નામો દર્શાવવામાં આવ્યા છે તે અન્ય લોકોના કહેવાથી આપવામાં આવ્યા છે કે કેમ તે તેમને યાદ આવી રહ્યું નથી અને ત્યારબાદ સમગ્ર સૂર એવો જણાય છે કે તેઓ અદાલત સમક્ષ અડધા મનથી જુબાની આપી રહ્યા છે કે જે પ્રોસિક્યુશનના કેસને મજબૂત રીતે સમર્થન આપી રહ્યું નથી.

૫.૧૩ પ્રશ્નાસ્પદ બનાવના સંદર્ભમાં, પ્રોસિક્યુશને આંક ૫૩ થી તપાસાયેલા સૂરસિંહ તાજસિંહ રાવત, પી.ડબલ્યુ. નં. ૧૭ નામના એક્ઝિક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટના પુરાવા પર આધાર રાખ્યો હોય તેમ જણાય છે. આ સાક્ષીએ વર્ણન કર્યું છે કે જ્યારે ટેસ્ટ આઈડેન્ટીફિકેશન પરેડ (ઓળખ પરેડ) યોજવાની હોય ત્યારે કઈ પ્રક્રિયા અપનાવવી તે અંગે સરકારનો કોઈ પરિપત્ર તેમણે વાંચ્યો નથી. તેમણે કબૂલાતના રૂપમાં અદાલત સમક્ષ એવી પણ જુબાની આપી છે કે જે ત્રણ પંચો લાવવામાં આવ્યા હતા તેમને તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. તે પહેલાં, પ્રોફોર્મા તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારપછી, જરૂરિયાત મુજબ ખાલી જગ્યાઓ પૂરવામાં આવી હતી. તેમણે અદાલત સમક્ષ એવી પણ જુબાની આપી છે કે શંકાસ્પદ વ્યક્તિઓની ઓળખ માટે જે યાદી આપવામાં આવી હતી તે સ્પેશિયલ

આઈ.જી.ની સૂચનાના કારણે હતી. પરંતુ ત્યારબાદ, સદર યાદીમાં, આરોપી વ્યક્તિઓની ઉંમર, ઓળખના નિશાનો વગેરે વિશે કોઈ વિગતો પૂરી પાડવામાં આવી ન હતી અને પંચનામામાં પણ, કે જેમાં સુધારો અથવા ફેરફાર કરીને ફેરફાર કરવામાં આવ્યા છે, યોગ્ય જગ્યાએ કોઈ કાઉન્ટર સહી કરવામાં આવી નથી જે આ અધિકારી દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું છે અને તેથી, આવા પ્રકારના સાક્ષી પર મજબૂત રીતે આધાર રાખવો એ અદાલતને સાવચેત કરે છે અને તેથી, અન્ય કોઈ મજબૂત સમર્થનના અભાવે, ભારે આધાર રાખવો શક્ય ન પણ હોઈ શકે.

૫.૧૪ વધુ એક સાક્ષી, આંક ૫૪ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૧૮, મેહુલકુમાર વાલજીભાઈ કિકાણીએ તારીખ ૨૭/૧૦/૨૦૦૪ ના રોજના નિર્દેશથી વધુ તપાસનું કામ હાથ ધર્યું હોય તેમ જણાય છે. આ પોલીસ સાક્ષી એટલે કે તપાસ કરનાર અધિકારી (Investigating Officer) એ જણાવ્યું છે કે વડોદરા રેન્જ અને વડોદરા રેન્જ આઈ.જી.પી. ની સૂચનાઓ મુજબ અને નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટના વધુ તપાસના નિર્દેશના અનુસંધાને, તેમણે કેટલાક વધુ નિવેદનો નોંધ્યા છે. સાક્ષીના આ પુરાવામાં એક સમયે, ઈનકાર કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, એક પ્રશ્ન પૂછવામાં આવ્યો હતો અને એવું ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું હતું કે શું તેમણે પોતાની મેળે સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા છે અને વધુમાં તેમણે એ પણ સ્વીકાર્યું છે કે તારીખ ૪/૧/૨૦૦૫ ના રોજ, સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે હાલ પૂરતું તેઓ કશું નોંધાવવા માંગતા નથી પરંતુ ઘરે

અંદરોઅંદર ચર્ચા કર્યા પછી, નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા. તેમણે તેમની જુબાનીમાં સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું છે કે ત્રીજા પક્ષકારોના જે નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા છે તે પીડિતના કથનને સમર્થન આપતા કે પુષ્ટિ આપતા નથી અને તેથી, આ પુરાવા વાંચતા, એવું જણાય છે કે લગભગ ત્રણ વર્ષના સમયગાળા પછી વધુ નિવેદનો નોંધવાનું કામ થયું છે કે જેમાં સામાવાળા આરોપીઓના નામો ઉમેરવામાં આવ્યા છે. તેથી પુરાવાનો એકંદર દ્રષ્ટિકોણ એવું સૂચવે છે કે ફરીથી કેસની પુનઃતપાસ અને પુનઃતપાસ કર્યા પછી પણ સાક્ષીઓના સ્વતંત્ર કથન દ્વારા કોઈ ચોક્કસ સમર્થન ઉપલબ્ધ થયું નથી. એવું જણાય છે કે પ્રોસિક્યુશન દ્વારા તપાસાયેલા સાક્ષીઓ પૈકીના કોઈપણ સાક્ષીના પુરાવા પરથી પ્રોસિક્યુશનના કેસને ટૂંકમાં સમર્થન મળી રહ્યું નથી.

૫.૧૫ પુરાવાના એકંદર અવલોકન પર પ્રવર્તમાન ઉપરોક્ત સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલા પુરાવાના વિશ્લેષણને પણ તપાસ્યું છે અને સદર પુરાવા વાંચતા, અમને માલૂમ પડ્યું છે કે એક જ પરિવારના ત્રણ સાક્ષીઓ એટલે કે મહમ્મદ યુસુફ, ફાતમાબીબી અને જાવેદે કશું અભિપ્રાય આપ્યો નથી કે કયા આરોપીએ કઈ ભૂમિકા ભજવી છે તે અંગે ચોક્કસપણે આક્ષેપ કર્યો નથી અને વધુમાં, તેમનું શરૂઆતમાં આપેલું કથન પ્રોસિક્યુશનની તરફેણમાં નથી પરંતુ ત્યારપછી સામાવાળા આરોપીઓને આરોપી તરીકે દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો જે પાસા પર વિદ્વાન

ટ્રાયલ જજ દ્વારા આક્ષેપિત ચુકાદાના ફકરા નંબર ૧૭ માં વિચારણા કરવામાં આવી છે. પ્રોસિક્યુશન દ્વારા તપાસવામાં આવેલા સાક્ષીઓના વર્તન/હાવભાવ જોવાની ટ્રાયલ કોર્ટ પાસે તક હતી તે તથ્ય પ્રત્યે અમે સભાન છીએ.

૫.૧૬ આના અનુસંધાને, જે પંચનામા કરવામાં આવ્યા છે તે પણ એક બીબાઢાળ (સ્ટીરિયોટાઈપ) રીતે કરવામાં આવ્યા છે કે જેમાં માત્ર ખાલી જગ્યાઓ જ પૂરવામાં આવી હતી અને ત્યારપછી, પ્રોસિક્યુશને સામાવાળા આરોપીઓને આરોપી તરીકે દર્શાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. હવે જો આંક ૬૦ વાળા ટેસ્ટ આઈડેન્ટીફિકેશન પરેડ ના પંચનામા તેમજ આંક ૧૫, ૧૬ અને ૧૭ વાળા અન્ય પંચનામાના સંદર્ભમાં પંચ સાક્ષીઓ એટલે કે આંક ૧૪ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૨, જેસીંગભાઈ શાણાભાઈ ડામોર અને આંક ૧૮ થી તપાસાયેલા પી.ડબલ્યુ. નં. ૩, રામાભાઈ ભૂરાભાઈ ડામોરના પુરાવાઓનું વંચાણ કરવામાં આવે તો, એ સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે પંચ સાક્ષીઓને હોસ્ટાઈલ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોવાથી તેઓ પ્રોસિક્યુશનના કેસને સમર્થન આપી રહ્યા નથી.

૬ ટ્રાયલ કોર્ટે પણ કેસના તમામ પાસાઓ પર વિચારણા કરી છે અને તેથી, તેની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા દરેક પુરાવા પર વિચારણા કર્યા પછી, એક હુકમ પસાર કર્યો છે કે જે વર્તમાન નિર્દોષ છૂટકારા અપીલમાં આક્ષેપિત છે. ચુકાદાના વધુ

વંચાણથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાવાળા આરોપીઓ સામે વાજબી શંકાથી પર કેસ સ્થાપિત થયો નથી અને વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે દરેક પુરાવા પર વિચારણા કરી છે અને ત્યારબાદ દરેક પાસા પર નિષ્કર્ષ પર આવ્યા છે કે જેને પ્રોસિક્યુશન દ્વારા રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. સારાંશમાં, આ એવો કેસ નથી કે જ્યાં અમને માલૂમ પડે કે સાક્ષી પર વિચારણા ન કરવામાં અથવા કોઈ પુરાવાનો ઉકેલ ન લાવવામાં વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી હોય. વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે તેમના ધ્યાને લાવવામાં આવેલા દરેક પાસાની તપાસ કરી છે અને ત્યારબાદ તેઓ એવા નિષ્કર્ષ પર આવ્યા છે કે સામાવાળા આરોપીઓ સામે વાજબી શંકાથી પર કોઈ કેસ બનતો નથી. જો વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા કોઈ સંજોગ અથવા કોઈ મહત્વના પાસાને સ્પર્શવામાં ન આવ્યો હોત, તો અમે સમજીએ છીએ કે સદર પુરાવાના આધારે કોઈ અલગ દ્રષ્ટિકોણ શક્ય બની શક્યો હોત. કાયદાની આ એક પ્રસ્થાપિત સ્થિતિ છે કે એક્વિટલ અપીલની કામગીરી કરતી વખતે, પુનઃમૂલ્યાંકન ચોક્કસપણે કરવાનું હોય છે. પરંતુ વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવેલા સદર પુરાવાના આધારે, જો કોઈ સંભવિત/વાજબી દ્રષ્ટિકોણ ફલિત થતો હોય, તો સામાન્ય સંજોગ એ રહે છે કે આવા સંભવિત દ્રષ્ટિકોણને વિદ્વાન ટ્રાયલ જજના દ્રષ્ટિકોણના સ્થાને મૂકી શકાય નહીં કારણ કે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ પાસે સાક્ષીઓના વર્તન/હાવભાવ જોવાની તક હતી. વર્તમાન કેસ સંજોગોની શ્રેણી પર આધારિત હોય તેમ જણાય છે અને પુરાવાના એકંદર વંચાણ અને અવલોકન પરથી, કડીઓ એટલી મજબૂત

રીતે પૂર્ણ થઈ રહી નથી કે જે આપણને આ બાબતમાં કોઈ અલગ દ્રષ્ટિકોણ લેવાની મંજૂરી આપે..

૭ જેમ કે અમે ઉપર ચર્ચા કરી છે કે પુરાવાનું અમારું સ્વતંત્ર વિશ્લેષણ પણ એવું જ સૂચવે છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા લેવામાં આવેલો દ્રષ્ટિકોણ એ એક સંભવિત દ્રષ્ટિકોણ છે અને તેથી, એક્વિટલ અપીલમાં બેસીને, કોઈ અસાધારણ નિર્દોષ/અખંડ સંજોગોના અભાવે અમે અલગ દ્રષ્ટિકોણ લેવાથી દૂર રહીએ છીએ અને તેથી, ઉપરોક્ત સંજોગોના સમૂહને જોતાં, અમારો વિચારપૂર્વકનો અભિપ્રાય છે કે વર્તમાન કેસ એવો નથી કે જેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર પડે અને જે પરિસ્થિતિમાં એક્વિટલ અપીલની કામગીરી કરવાની હોય તેને પહોંચી વળવા માટે અમે નામદાર અદાલતના નીચેના સિદ્ધાંતો પ્રત્યે સભાન છીએ.

૭.૧ અપીલ ક્ષેત્રાધિકાર ની સત્તા શરૂઆતથી જ ટૂંકમાં રજૂ કરવામાં આવી છે અને આવા જ એક સિદ્ધાંતને રામ જગ વિરુધ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. ના કેસમાં એ.આઈ.આર. ૧૯૭૪ સુપ્રીમ કોર્ટ ૬૦૬ માં અહેવાલિત કરવામાં આવ્યો છે કે જેમાં ફકરા નંબર ૯ ના ભાગમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

> “૯. ...."શુદ્ધ પુરાવાના મૂલ્યાંકન પર આધારિત બાબતોમાં સાક્ષીઓની વિશ્વસનીયતા અંગે ટ્રાયલ કોર્ટના મંતવ્યો પ્રત્યે યોગ્ય આદર રાખવો અને સાક્ષીઓને

જોવાની અને સાંભળવાની તક મળેલ હોય તેવા જજ દ્વારા તથ્ય અંગે આપેલા તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવામાં અપીલ અદાલતનું અભ્યાસપૂર્ણ ધીરજપૂર્વકનું વલણ, કે જ્યાં આવી જોવાની અને સાંભળવાની પ્રક્રિયા પુરાવાના મૂલ્યાંકનમાં ઉપયોગી સહાયક બની શકે છે, તે સુવિખ્યાત સિદ્ધાંતો છે કે જે સામાન્ય રીતે ન્યાય પ્રશાસનને માર્ગદર્શન આપે છે અને તમામ અપીલ ક્ષેત્રાધિકાર (એપેલેટ જ્યુરીસડિક્શન) નો અમલ સંચાલિત કરે છે. તે અન્યથા સંપૂર્ણ સત્તા પર સ્વ–લાદવામાં આવેલી મર્યાદાઓ છે અને તમામ સ્વૈચ્છિક નિયંત્રણોની જેમ, તે મૂલ્યવાન માર્ગદર્શિકા પૂરી પાડે છે. આવા આદર અને ધીરજપૂર્વકના વલણનો પડઘો અપીલ અદાલતના ચુકાદામાં પડવો જોઈએ, જે ત્યારે જ થઈ શકે જ્યારે અપીલ અદાલત નિર્દોષ છૂટકારા (એક્વિટલ) ના હુકમને પ્રભાવિત કરનારા મુખ્ય કારણોનો ઉકેલ લાવે અને કાળજીપૂર્વક પુરાવાની તપાસ કર્યા પછી પુરાવાના વિપરીત દ્રષ્ટિકોણને વાજબી ઠેરવતા પોતાના કારણો આપે. આ ન્યાયિક પ્રક્રિયામાં એ નિહિત છે કે જો પુરાવાના બે દ્રષ્ટિકોણ વ્યાજબી રીતે સંભવિત હોય, તો નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં."

૭.૨ **(૨૦૦૬) ૬ એસ. સી. સી. ૩૯**માં નોંધાયેલા **એમ. એસ. નારાયણ મેનન @મણિ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય અને અન્ય**ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલમાં ઉચ્ચ અદાલતની સત્તાઓ વર્ણવી છે.નિર્ણયના પેરા ૫૪માં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છેઃ

"૫૪ કોઈ પણ સંજોગોમાં ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાની વિરુદ્ધ અપીલ તરીકે ગણાતી અપીલને સ્વીકાર કરી હતી, હકીકતમાં તે પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ

કરતી હતી.નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામે અપીલની શક્તિનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, ઉચ્ચ અદાલતે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખવા જોઈએ કે જ્યાં બે મંતવ્યો શક્ય હોય, ત્યાં અપીલ અદાલતે નીચેની અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિષ્કર્ષમાં દખલ ન કરવી જોઈએ."

૭.૩ વધુમાં, **ચંદ્રપ્પા વિરુધ્ધ ના કિસ્સામાં. કર્ણાટક રાજ્ય**એ **(૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૪૧૫** માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા હતા;

"૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયોમાંથી, અમારા માનવામાં આવેલા દ્દષ્ટિકોણમાં, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો બહાર આવે છેઃ

[૧] અપીલ અદાલત પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, ફરીથી પ્રશંસા કરવાની અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

[૨] ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ એ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકી નથી અને અપીલ અદાલત હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે પહેલાં પુરાવા પર મૂકે છે.

[૩] વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો, સારા અને પર્યાપ્ત આધારો, ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો, વિકૃત તારણો, સ્પષ્ટ ભૂલો, વગેરેનો હેતુ નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓને દબાવી દેવાનો નથી.પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની સત્તામાં ઘટાડો કરવા કરતાં નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે આવા શબ્દસમૂહો ભાષાના વિકાસના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

[૪] જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે.પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી તે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે.બીજું, આરોપીએ તેની નિર્દોષતા સુરક્ષિત કર્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

[૫] જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં."

૭.૪ **(૨૦૧૩) ૧૬ એસ. સી. સી. ૩૫૩**માં નોંધાયેલા **સુરેશકુમાર વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય**ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા અન્ય એક

નિર્ણયમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જો બે મંતવ્યો શક્ય હોય, તો ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીની તરફેણમાં રહેવું જોઈએ અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં.નિર્ણયના સંબંધિત અવલોકનો ફકરા ૫૫,૫૬ અને ૫૭ માં પ્રતિબિંબિત થાય છે જે નીચે મુજબ વાંચે છેઃ

"૫૫ બીજી દલીલ એ છે કે ઉચ્ચ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદામાં દખલ ન કરવી જોઈએ.એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે જો બે મંતવ્યો શક્ય હોય, તો ઉચ્ચ અદાલતે આરોપીની તરફેણમાં ઝુકવું જોઈએ અને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ કરવી જોઈએ નહીં.

૫૬ થોડા વર્ષો પહેલા, આ વિષય પરના કાયદાને મોટી સંખ્યામાં નિર્ણયોમાંથી બહાર કાઢવામાં આવ્યો હતો અને તેનો સારાંશ ઘુરેલાલ વિરુદ્ધ યુ. પી. રાજ્ય, (૨૦૦૮) ૧૦ એસ. સી. સી. ૪૫૦-(એ. આઈ. આર. ૨૦૦૯ એસ. સી. (સપ) ૧૩૧૮-૨૦૦૮ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ડબલ્યુ ૬૫૯૮) માં નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો હતોઃ

"૧ અપીલીય અદાલત ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૭૮ અને ૩૮૬ હેઠળ નિર્દોષ જાહેર કરવા સામેની અપીલમાં પુરાવાની સમીક્ષા કરી શકે છે.પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની તેની સત્તા વ્યાપક છે અને અપીલ અદાલત રેકોર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની પુનઃમૂલ્યાંકન કરી શકે છે.તે હકીકતો અને કાયદા બંનેના સંદર્ભમાં ટ્રાયલ કોર્ટના નિષ્કર્ષની સમીક્ષા કરી શકે છે.

૨ દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી આરોપી નિર્દોષ માનવામાં આવે છે.જ્યારે આરોપી ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હતો ત્યારે તેની પાસે આ ધારણા હતી.ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો તે નિર્દોષ હોવાની ધારણાને મજબૂત કરે છે.

૩ ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને યોગ્ય અથવા યોગ્ય મહત્વ અને વિચારણા આપવી આવશ્યક છે.આ ખાસ કરીને ત્યારે સાચું પડે છે જ્યારે સાક્ષીની વિશ્વસનીયતાનો મુદ્દો હોય.ઉચ્ચ અદાલત માટે પુરાવા અંગે અલગ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવો પૂરતો નથી.ટ્રાયલ કોર્ટ ખોટી હતી તેવું માનવા માટે નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો પણ હોવા જોઈએ.

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ઉચ્ચ અદાલત અને અન્ય અપીલ અદાલતોએ સંખ્યાબંધ ચુકાદાઓ દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંતોને અનુસરવા જોઈએ, જો તે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દોષ જાહેર કરવાના નિર્ણયને રદબાતલ અથવા અન્યથા ખલેલ પહોંચાડવા જઈ રહ્યું હોય તોઃ

૧ અપીલ અદાલત ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને રદ કરી શકે છે અથવા અન્યથા ખલેલ પહોંચાડી શકે છે જો તેની પાસે આવું કરવા માટે "ખૂબ જ નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો" હોય.

એવા સંખ્યાબંધ ઉદાહરણો ઉદ્ભવે છે જેમાં અપીલ અદાલત પાસે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને નકારી કાઢવા માટે "ખૂબ જ નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય

કારણો" હશે."ખૂબ જ નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો અસ્તિત્વ ધરાવે છે જ્યારેઃ

(૧) હકીકતોના સંદર્ભમાં ટ્રાયલ કોર્ટનો નિષ્કર્ષ સ્પષ્ટ રીતે ખોટો છે;

(૨) ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્ણય કાયદાના ખોટા દ્રષ્ટિકોણ પર આધારિત હતો;

(૩) ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદાનું પરિણામ "ન્યાયની ગંભીર નિષ્ફળતા" માં પરિણમે તેવી શક્યતા છે;

(૪) પુરાવા સાથે વ્યવહાર કરવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટનો સંપૂર્ણ અભિગમ સ્પષ્ટ રીતે ગેરકાયદેસર હતો;

(૫) ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે અન્યાયી અને ગેરવાજબી હતો;

(૬) ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાની અવગણના કરી છે અથવા ભૌતિક પુરાવાને ખોટો વાંચ્યો છે અથવા મૃત્યુની ઘોષણાઓ/બેલિસ્ટિક નિષ્ણાતનો અહેવાલ વગેરે જેવા ભૌતિક દસ્તાવેજોની અવગણના કરી છે.

(૭) આ યાદી સંપૂર્ણ નહીં પણ દૃષ્ટાંતરૂપ છે.

૫૭ સુરેશ કુમારના વિદ્ધાન વકીલે એસ. અનિલ કુમાર વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૧૩) ૭ એસ. સી. સી. ૨૧૯-(૨૦૧૩ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ડબલ્યુ. ૬૧૮૦) નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, ખાસ કરીને અહેવાલના ફકરા ૧૪માં જેમાં રોહતાશ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૧૨) ૬ એસ. સી. સી. ૫૮૯-(એ. આઈ. આર. ૨૦૧૨ એસ. સી. ૨૨૯૭-૨૦૧૨ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ડબલ્યુ. ૩૩૧૮) પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી હતી, તે તારણ કાઢવા માટે કે "માત્ર એવા અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં જ્યાં અનિવાર્ય સંજોગો હોય અને જ્યાં અપીલમાં ચુકાદો વિકૃત હોવાનું

જણાય છે, ત્યાં જ ઉચ્ચ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરી શકે છે. "રોહતાસમાં તે વધુ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતુંઃ

"અપીલ અદાલતે આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણાને ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ અને આગળ કે ટ્રાયલ કોર્ટનો નિર્દોષ મુક્તિનો ચુકાદો નિર્દોષતાની ધારણાને મજબૂત કરે છે.જ્યાં અન્ય દ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય ત્યાં નિયમિત રીતે હસ્તક્ષેપ ટાળવો જોઈએ, સિવાય કે દખલગીરી માટે સારા કારણો હોય.(રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ તલેવર, (૨૦૧૧) ૧૧ એસ સિ સિ ૬૬૬–(એ આઇ આર ૨૦૧૧ એસ સિ ૨૨૭૧–૨૦૧૧ એ આઇ આર એસ સિ ડબલયુ ૩૮૮૯) ગોવિંદરાજુ વિરુદ્ધ રાજ્ય (૨૦૧૨) ૪ એસ સિ સિ ૭૨૨–(એ આઇ આર્ ૨૦૧૨ એસ સિ ૧૨૯૨–૨૦૧૨ એ આઈ આર એસ સિ ડબ્લ્યુ ૧૯૯૪)."

૭.૫ **ચંદ્રપ્પા (ઉપરોક્ત)** માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે **૨૦૧૪ (૨) એસ. સી. સી. (ક્રિ) ૪૯૭**માં નોંધાયેલા **બસપ્પા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય**ના કેસના ફકરા ૧૫માં પુનરાવર્તિત કર્યો છે.

૭.૬ **૨૦૧૪ (૮) સ્કેલ ૫૫૭** માં નોંધાયેલા **સી. કે. દાસેગૌડા અને અન્યો વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય**ના કેસમાં **ચંદ્રપ્પા (ઉપરોક્ત)** ના સિદ્ધાંતને માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા વધુ પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં તેને ફકરા નંબર ૧૭ માં નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવ્યો છેઃ

“(૧૭) **ચંદ્રપ્પા અને અન્યો વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૪૧૫** ના કેસમાં, આ અદાલત દ્વારા નીચે મુજબ ચુકાદો આપવામાં આવ્યો છેઃ

"૩૯.હરિજન થિરુપાલા વિરુદ્ધ સરકારી વકીલ, એ. પી. ની ઉચ્ચ અદાલત (એ. આઈ. આર. ૨૦૦૨ એસ. સી. ૨૮૨૧–૨૦૦૨ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ડબલ્યુ. ૩૧૯૯) માં, આ અદાલતે કહ્યુંઃ

૧૨ નિઃશંકપણે ઉચ્ચ અદાલત નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ અથવા દોષિત ઠેરવવાના આદેશ સામે અપીલ કરે છે કારણ કે પ્રથમ અપીલની અદાલતને તેના પોતાના સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.જો કે, તે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં હળવાશથી અથવા માત્ર એક અન્ય દ્રષ્ટિકોણ શક્ય છે એટલા માટે દખલ કરશે નહીં, કારણ કે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ પસાર થવાથી આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા મજબૂત અને મજબૂત બને છે.ઉચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં માત્ર એટલા માટે દખલ કરવી વાજબી ન ગણાશે કારણ કે તેને લાગે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ તરીકે બેસીને તેણે દોષિત ઠેરવવા માટે કાર્યવાહી કરી હોત; દોષિત જાહેર કરવાના આદેશને ઉલટાવતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા માટે આપેલા કારણોની તપાસ અને ચર્ચા કરવાની અને પછી તે કારણોને દૂર કરવાની ફરજ ઉચ્ચ અદાલત પર મૂકવામાં આવે છે.જો હાઈકોર્ટ આવી કવાયત કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો ચુકાદાને ગંભીર નબળાઈનો સામનો કરવો પડશે.

૪૦ રામાનંદ યાદવ વિરુદ્ધ પ્રભુનાત ઝા (એ આઇ આર ૨૦૦૪ એસ સિ ૧૦૫૩:૨૦૦૩ એ આઇ આર એસ સિ ડબ્લ્યુ ૬૭૩૧) માં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું;

> "૨૧ જે પુરાવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આધારિત છે તેની સમીક્ષા કરતી અપીલીય અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી.સામાન્ય રીતે, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે નિર્દોષ જાહેર કરીને આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા વધુ મજબૂત બને છે.ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટની જાળમાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સૂત્ર એ છે કે જો આ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, એક આરોપીના અપરાધ તરફ અને બીજો તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરે, તો તે દ્રષ્ટિકોણ જે આરોપી માટે અનુકૂળ હોય તે અપનાવવો જોઈએ.ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવું એ અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા છે.ન્યાયની નિષ્ફળતા જે દોષિતને નિર્દોષ જાહેર કરવાથી ઉદ્‌ભવી શકે છે તે નિર્દોષને દોષિત ઠેરવવા કરતાં ઓછી નથી.એવા કેસમાં જ્યાં સ્વીકાર્ય પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવે છે, અપીલ અદાલત પર ફરજ મૂકવામાં આવે છે કે જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય તેવા કેસમાં પુરાવાની ફરીથી પ્રશંસા કરવામાં આવે, જેથી કોઈ પણ આરોપીએ કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં તે નક્કી કરી શકાય.

૪૧ તાજેતરમાં, કલ્લૂ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ. પી. (એ. આઈ. આર. ૨૦૦૬ એસ. સી. ૮૩૧–૨૦૦૬ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ડબલ્યુ. ૧૭૭) માં, આ અદાલતે જણાવ્યું;

"૮ નિર્દોષ જાહેર કરવા સામેની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, અપીલ અદાલતની સત્તા દોષિત ઠેરવવા સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે ઉપયોગમાં લેવાતી સત્તા કરતાં ઓછી હોતી નથી.બંને પ્રકારની અપીલમાં, સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા અસ્તિત્વમાં છે.જો કે, એક નોંધપાત્ર તફાવત એ છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં અપીલ અદાલત દ્વારા દખલ કરવામાં આવશે નહીં, જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુરાવા પર આધારિત હોય અને લેવામાં આવેલો મત વાજબી અને બુદ્ધિગમ્ય હોય.તે માત્ર એક અલગ દ્રષ્ટિકોણ શક્ય છે એટલા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને ઉલટાવી શકશે નહીં.અપીલ અદાલત એ પણ ધ્યાનમાં રાખશે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા છે અને આરોપી કોઈપણ શંકાનો લાભ મેળવવાનો હકદાર છે.વધુમાં જો તે દખલ કરવાનું નક્કી કરે છે, તો તેણે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણય સાથે મતભેદ થવાના કારણો જણાવવા જોઈએ.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૭.૭ **૨૦૧૪ (૯) એસ. સી. સી. ૩૬૫**માં નોંધાયેલા **રમૈયા @રામા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય**ના કેસમાં અન્ય એક ચુકાદામાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા

એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જો રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય છે અને આરોપીની તરફેણમાંનો એક ચુકાદો ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવ્યો છે, તો તેમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.તે ફકરા નંબર ૩૦ અને ૩૧ માં નીચે મુજબ જોવા મળ્યું છેઃ

> "૩૦. કાયદાનો આ જ સિદ્ધાંત કોર્ટ દ્વારા એમ. મધુસૂદન રાવ (ઉપરોક્ત) માં નીચેની રીતે ઘડવામાં આવ્યો હતોઃ
>
> > "૧૩ જે પુરાવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે તેની સમીક્ષા કરવા, પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા અથવા પુનર્વિચાર કરવા માટે અપીલ અદાલત પર કોઈ પ્રતિબંધ નથી.તેમ છતાં, સામાન્ય રીતે, નિર્દોષતાના આદેશમાં દખલ કરવામાં આવતી નથી કારણ કે નિર્દોષતાની ધારણા, જે અન્યથા ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો હેઠળ આરોપી માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ કાયદાની અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવામાં આવશે, તેના નિર્દોષતાના આદેશથી વધુ મજબૂત અને મજબૂત બને છે.તે પણ સામાન્ય બાબત છે કે જો આ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીની તરફેણમાં એક અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો હોય, તો તેમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.તેમ છતાં, જ્યાં આ કેસમાં પુરાવાને ધ્યાનમાં લેવાનો નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા દ્વારા દૂષિત

થાય છે અથવા નીચેની અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિષ્કર્ષ એવો હોય છે કે જે કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા અથવા નીચેની અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિષ્કર્ષ દ્વારા એવું હોય કે જે કદાચ વાજબી અને ન્યાયી રીતે કામ કરતી કોઈપણ અદાલત દ્વારા પહોંચી શકાયું ન હોત અને તેથી, તે વિકૃત તરીકે વર્ગીકૃત કરવા માટે જવાબદાર છે, તો પછી, ન્યાયની નિષ્ફળતાને રોકવા માટે, અપીલ અદાલત દખલ કરવા માટે બંધાયેલી છે.

૧૪ ચંદ્રપ્પા અને અન્યો વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય (૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૪૧૫-(એ. આઈ. આર. ૨૦૦૭ એસ. સી. (સપ) ૧૧૧-૨૦૦૭ એ. આઈ. આર. એસ. સી. ડબલ્યુ. ૧૮૫૦) માં આપણામાંના એક (સી. કે. ઠક્કર, જસ્ટિસ) દ્વારા આ તમામ સિદ્ધાંતોને સંક્ષિપ્તમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા છે.

૩૧ ચંદ્રપ્પા (ઉપરોક્ત) માં, જે ઉપરોક્ત કેસમાં અનુસરવામાં આવ્યું હતું, કોર્ટે અવલોકન કર્યું હતુંઃ

"૪૪ અમારા મતે, જો ઉપરોક્ત સંજોગોના પ્રકાશમાં, ટ્રાયલ કોર્ટને લાગ્યું કે આરોપીને શંકાનો લાભ મળી શકે છે, તો ઉપરોક્ત દ્રષ્ટિકોણને ગેરકાયદેસર, અયોગ્ય અથવા કાયદાની વિરુદ્ધ ન ગણી શકાય.આથી, અમારો એવો અભિપ્રાય હોવા છતાં કે નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં, અપીલ અદાલતની સત્તાઓ ટ્રાયલ કોર્ટ જેટલી જ વ્યાપક છે અને તે પક્ષો દ્વારા રેકોર્ડ પર લાવવામાં આવેલા સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનર્વિચાર કરી શકે છે અને હકીકત તેમજ કાયદા પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવી શકે છે, વર્તમાન કેસમાં, આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા માટે ટ્રાયલ કોર્ટ

દ્વારા લેવામાં આવેલો મત શક્ય અને બુદ્ધિગમ્ય હતો.પુરાવાઓના આધારે, તેથી, વધુમાં વધુ, એવું કહી શકાય કે બીજો મત પણ એટલો જ શક્ય હતો.પરંતુ તે સારી રીતે સ્થાપિત છે કે જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે મંતવ્યો શક્ય હોય અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આરોપીની તરફેણમાં એક અભિપ્રાય લેવામાં આવ્યો હોય, તો તેને અપીલ કોર્ટ દ્વારા ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં.આ કેસમાં, ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ફરિયાદી પક્ષના પુરાવા પર સંભવિત દૃષ્ટિકોણ લેવામાં આવ્યો હતો જેને અપીલ કોર્ટ દ્વારા ખલેલ પહોંચાડવી જોઈતી ન હતી.તેથી, અપીલીય અદાલત (ઉચ્ચ અદાલત) નો નિર્ણય રદ કરવા પાત્ર છે."

૭.૮ અન્ય એક નિર્ણયમાં, માનનીય અદાલતે સ્પષ્ટપણે અભિપ્રાય આપ્યો છે કે રેકોર્ડ પરના પુરાવાના સંપૂર્ણ સ્વતંત્ર વિશ્લેષણ પર ટ્રાયલ કોર્ટના વાજબી અને સંભવિત દૃષ્ટિકોણ સાથે માત્ર અસંમતિ એ નિર્દોષતાના આદેશને રદ કરવા માટે યોગ્ય આધાર નથી અને જો કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલી દરેક હકીકત અથવા દરેક કારણ સાથે વ્યવહાર કરવાની જરૂર નથી, પરંતુ ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને અવગણી શકાય નહીં અથવા અસ્તિત્વમાં નથી તેવું ગણી શકાય નહીં.**શ્યામલ સાહા અને અન્ય વિરુદ્ધ પશ્ચિમ બંગાળન રાજ્ય**ના કેસમાં **(૨૦૧૪) સુપ્રીમ કોર્ટના ૧૨ કેસો ૩૨૧** માં નોંધાયેલા નિર્ણયના ફકરા નંબર ૧૮ અને ૧૯ માં પ્રતિબિંબિત થયેલ આનો સ્પષ્ટ સંદર્ભ, જે **ચંદ્રપ્પા (ઉપરોક્ત)** માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતનું પુનરાવર્તન છે, તે આ રીતે વાંચે છેઃ

"૧૮ આ વિષય પરના સમગ્ર કેસ કાયદાની ચર્ચા ચંદ્રપ્પા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્યમાં કરવામાં આવી હતી, જેની શરૂઆત કદાચ આ અદાલત દ્વારા પ્રાંદાસ વિરુદ્ધ રાજ્ય વિષય પર નક્કી કરવામાં આવેલા પ્રથમ કેસથી થઈ હતી.તે ચંદ્રપ્પામાં નીચે મુજબ યોજાયો હતો (એસ. સી. સી. પી. ૭૩૨, ફકરા ૪૨):

[૧] અપીલ અદાલત પાસે પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની, ફરીથી પ્રશંસા કરવાની અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

[૨] ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ એ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકી નથી અને અપીલ અદાલત હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે પહેલાં પુરાવા પર મૂકે છે.

[૩] વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો, સારા અને પર્યાપ્ત આધારો, ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો, વિકૃત તારણો, સ્પષ્ટ ભૂલો, વગેરેનો હેતુ નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ કોર્ટની વ્યાપક સત્તાઓને દબાવી દેવાનો નથી.પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની સત્તામાં ઘટાડો કરવા કરતાં નિર્દોષ જાહેર કરવામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે આવા શબ્દસમૂહો ભાષાના વિકાસના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

[૪] જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે.પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી તે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે.બીજું, આરોપીએ તેની નિર્દોષતા સુરક્ષિત કર્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

[૫] જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં."

"૧૯ ચંદ્રપ્પામાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતો સામાન્ય રીતે પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યા હતા પરંતુ મુખ્યત્વે ચંદ્રપ્પાના સંદર્ભ વિના અને તેમાં ધ્યાનમાં ન લેવાયેલા નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરીને ગણપત વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્યમાં સુધારવામાં આવ્યા હતા.ગણપતમાં સિદ્ધાંતોની સુધારણા નીચે મુજબ છેઃએસ. સી. સી. પી. ૬૨, પેરા ૧૫)

"(૧) જે પુરાવા પર નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ સ્થાપિત થયો છે તેની સમીક્ષા કરવા અને તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે અપીલ અદાલત તરફથી કોઈ મર્યાદા નથી.

(૨) અપીલ અદાલત હકીકતો અને કાયદા બંનેના સંદર્ભમાં ટ્રાયલ કોર્ટના નિષ્કર્ષની સમીક્ષા પણ કરી શકે છે.

(૩) રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પર કાર્યવાહી કરતી વખતે, અપીલ અદાલતની ફરજ છે કે તે રેકોર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાને માર્શલ કરે અને નક્કર અને પૂરતા કારણો આપીને નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને રદ કરી શકે છે.

(૪) નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં ત્યારે જ દખલ કરવી જોઈએ જ્યારે આવું કરવા માટે "અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો" હોય.જો આદેશ "સ્પષ્ટ રીતે ગેરવાજબી" હોય, તો તે દખલગીરીનું અનિવાર્ય કારણ છે.

(૫) જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાની અવગણના કરી હોય અથવા ભૌતિક પુરાવાને ખોટો વાંચ્યો હોય અથવા મૃત્યુની ઘોષણા/બેલિસ્ટિક નિષ્ણાતોનો અહેવાલ વગેરે જેવા ભૌતિક દસ્તાવેજોની અવગણના કરી હોય ત્યારે અપીલ કોર્ટ મૂકવામાં આવેલી સામગ્રીના આધારે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને ઉલટાવી શકે છે.(મદનલાલ વિરુદ્ધ ઝારખંડ રાજ્ય, ઘુરેલાલ વિરુદ્ધ યુપી રાજ્ય ૧૦, ચંદ્રમોહન તિવારી વિરુદ્ધ એમપી રાજ્ય ૧૧ અને જસવંત સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય ૧૨) ".

૭.૯ **૨૦૧૫ (૫) સ્કેલ ૬૩૪** માં અહેવાલિત **ઉપેન્દ્ર પ્રધાન વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય**ના કેસમાં તાજેતરના નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું છે

કે જ્યારે પુરાવાના અવલોકન અને કાયદાના અમલીકરણમાંથી બે મંતવ્યો લેવામાં આવે છે, ત્યારે આરોપીની તરફેણ કરતો મત લેવો જોઈએ.ઉપરોક્ત નિર્ણયનો ફકરો નંબર૧૦ આ રીતે વાંચે છેઃ

"૧૦ પ્રથમ પ્રશ્નને વિચારણા માટે લેતા, અમારો મત છે કે જો પુરાવાના અવલોકન અને કાયદાના અમલીકરણમાંથી બે મંતવ્યો મેળવી શકાય, તો આરોપીની તરફેણ કરતો મત લેવો જોઈએ.આ અદાલત દ્વારા તેને માનવ અધિકાર તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે.નરેન્દ્ર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ. પી. રાજ્ય, (૨૦૦૪) ૧૦ એસ. સી. સી. ૬૯૯-(એ. આઈ. આર. ૨૦૦૪ એસ. સી. ૩૨૪૯) માં, આ અદાલતે નિર્દોષતાની ધારણાને માનવ અધિકાર તરીકે માન્યતા આપી છે અને આગળ કહ્યું છે કેઃ

"૩૦ હવે તે સારી રીતે નક્કી થઈ ગયું છે કે શંકાનો લાભ આરોપીનો હતો.તે વધુ સ્પષ્ટ છે કે શંકા, ભલે ગમે તેટલી ગંભીર હોય, તે સાબિતીનું સ્થાન ન લઈ શકે.તે સમાન રીતે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે 'હોઈ શકે છે' અને 'હોવું જ જોઈએ' વચ્ચે લાંબુ અંતર છે.

૩૧. તે પણ સારી રીતે જાણીતું છે કે એવા કેસમાં પણ જ્યાં ઉપનામની અરજી ઉઠાવવામાં આવે છે, સાબિતીનો બોજ ફરિયાદી પક્ષ પર રહે છે.નિર્દોષતાની ધારણા એ માનવ અધિકાર છે.જ્યારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો આપવામાં આવે છે ત્યારે આવી ધારણા વધુ મજબૂત બને છે.આ અદાલતે સંખ્યાબંધ નિર્ણયોમાં ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવવા

માટે કાનૂની સિદ્ધાંત નક્કી કર્યો છે (જુઓ ધન્ના વિરુદ્ધ એમપી રાજ્ય, મહાબીર સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને શૈલેન્દ્ર પ્રતાપ વિરુદ્ધ યુપી રાજ્ય) જેનું હાઈકોર્ટ દ્વારા પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું.

XXX XXX XXX XXX

૩૩. આમ, પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટને ધ્યાનમાં રાખીને અમારો અભિપ્રાય છે કે બિમલા બાઈના મૃત્યુનું કારણ રહસ્યમાં ઘેરાયેલું હોવા છતાં તેનો લાભ અપીલકર્તાઓને મળવો જોઈએ કારણ કે બે સંભવિત મંતવ્યો હોવાની સ્થિતિમાં, આરોપીનું સમર્થન કરનારને સમર્થન આપવું જોઈએ.

૭.૧૦ તાજેતરના અન્ય એક નિર્ણયમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે **ગોલબર હુસૈન અને અન્યો વિરુદ્ધ આસામ રાજ્ય** અને અન્યોના કેસમાં **(૨૦૧૫) ૧૧ એસ. સી. સી. ૨૪૨**માં નોંધાયેલા અહેવાલમાં ફકરા સંખ્યા ૬,૭ અને ૮માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છેઃ

"૬ વર્તમાન કેસમાં બે મુદ્દાઓ પર વિચારણા સામેલ છે.પ્રથમ, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલની કાર્યવાહી કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ છે.બીજું, સ્વતંત્ર સાક્ષી પાસેથી કોઈ પણ સમર્થન વિના આરોપી વ્યક્તિઓને દોષિત ઠેરવવા માટે પીડબ્લ્યુ-૪ અને પીડબ્લ્યુ-પની જુબાનીની પર્યાપ્તતા અને પ્રતિકૂળ સાક્ષીના નિવેદનની સુસંગતતા જેમાં પ્રતિકૂળ થઈ ગયેલા પીડબ્લ્યુ-૮ના નિવેદનની પ્રશંસા સામેલ છે.

૭ પ્રથમ મુદ્દા પર, નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશ સામે અપીલની કાર્યવાહી કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત કાનૂની સિદ્ધાંતોને આ અદાલત દ્વારા ઘણા કેસોમાં પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યા છે.આ અદાલતે ચંદ્રપ્પા અને અન્યો વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૦૭) ૪ એસ. સી. સી. ૪૧૫ માં પાંચ સામાન્ય સિદ્ધાંતોને નીચે મુજબ રદ કર્યા હતાઃ

"(૧) અપીલ અદાલતને પુરાવાની સમીક્ષા, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે, જેના આધારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

(૨) ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે અને અપીલ અદાલત હકીકત અને કાયદાના બંને પ્રશ્નો પર તેના પોતાના નિષ્કર્ષ પર પહોંચે તે પહેલાં પુરાવા પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકે છે.

(૩) વિવિધ અભિવ્યક્તિઓ, જેમ કે, 'નોંધપાત્ર અને અનિવાર્ય કારણો', 'સારા અને પર્યાપ્ત આધારો', 'ખૂબ જ મજબૂત સંજોગો', 'વિકૃત તારણો', 'સ્પષ્ટ ભૂલો', વગેરેનો હેતુ નિર્દોષતા સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને ઘટાડવાનો નથી.પુરાવાઓની સમીક્ષા કરવાની અને પોતાના નિષ્કર્ષ પર આવવાની અદાલતની શક્તિને ઘટાડવાને બદલે નિર્દોષ

જાહેર કરવામાં દખલ કરવા માટે અપીલ અદાલતની અનિચ્છા પર ભાર મૂકવા માટે આવા શબ્દસમૂહો 'ભાષાના વિકાસ' ના સ્વરૂપમાં વધુ છે.

(૪) જો કે, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ જાહેર થવાના કિસ્સામાં આરોપીની તરફેણમાં બેવડી ધારણા છે.પ્રથમ, ગુનાહિત ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત હેઠળ નિર્દોષતાની ધારણા તેના માટે ઉપલબ્ધ છે કે જ્યાં સુધી તે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિને નિર્દોષ માનવામાં આવશે.બીજું, આરોપીએ તેની નિર્દોષતા સુરક્ષિત કર્યા પછી, તેની નિર્દોષતાની ધારણાને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃસ્થાપિત અને મજબૂત કરવામાં આવે છે.

(૫) જો રેકોર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી તારણો શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષતાના તારણમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં."

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૮ કોર્ટે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં કલ્લૂ ઉર્ફે મસીહ અને અન્યો વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ એમ. પી., (૨૦૦૬) ૧૦ એસ. સી. સી. ૩૧૩ નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જ્યાં તેણે એવું માન્યું હતું કે;

"નિર્દોષ જાહેર કરવા સામેની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, અપીલ અદાલતની સત્તા દોષિત ઠેરવવા સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે

ઉપયોગમાં લેવાતી સત્તા કરતાં ઓછી હોતી નથી.બંને પ્રકારની અપીલમાં સમગ્ર પુરાવાની સમીક્ષા કરવાની સત્તા અસ્તિત્વમાં છે.જો કે, એક નોંધપાત્ર તફાવત એ છે કે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં અપીલ અદાલત દ્વારા દખલ કરવામાં આવશે નહીં, જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો પુરાવા પર આધારિત હોય અને લેવામાં આવેલો મત વાજબી અને બુદ્ધિગમ્ય હોય.તે માત્ર એક અલગ દ્રષ્ટિકોણ શક્ય છે એટલા માટે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને ઉલટાવી શકશે નહીં.અપીલ અદાલત એ પણ ધ્યાનમાં રાખશે કે આરોપીની તરફેણમાં નિર્દોષતાની ધારણા છે અને આરોપી કોઈપણ શંકાનો લાભ મેળવવાનો હકદાર છે.વધુમાં જો તે દખલ કરવાનું નક્કી કરે છે, તો તેણે ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણય સાથે મતભેદ થવાના કારણો જણાવવા જોઈએ."

૭.૧૧ હજુ સુધી **(૨૦૧૫) ૧૧ એસ. સી. સી. ૧૨૪** માં અહેવાલિત **ઉપેન્દ્ર પ્રધાન વિરુદ્ધ ઓરિસ્સા રાજ્ય**ના કેસમાં તાજેતરના અન્ય એક નિર્ણયમાં, સુપ્રીમ કોર્ટે અપીલને નિર્દોષ જાહેર કરવાના હાઈકોર્ટના આદેશની સુનાવણી કરતી વખતે, ફકરા નંબર ૧૪ થી ૧૮ અને ૨૨ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

"૧૪ પ્રથમ પ્રશ્નને વિચારણા માટે લેતા, અમારો મત છે કે જો પુરાવાના અવલોકન અને કાયદાના અમલીકરણમાંથી બે મંતવ્યો મેળવી શકાય, તો આરોપીની તરફેણ કરતો મત લેવો જોઈએ.આ અદાલત દ્વારા તેને માનવ અધિકાર તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે.નરેન્દ્ર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ એમ. પી. રાજ્ય, (૨૦૦૪) ૧૦ એસ. સી. સી. ૬૯૯–(એ. આઈ. આર. ૨૦૦૪ એસ. સી. ૩૨૪૯) માં, આ

અદાલતે નિર્દોષતાની ધારણાને માનવ અધિકાર તરીકે માન્યતા આપી છે અને આગળ કહ્યું છે કેઃ

"૩૦ હવે તે સારી રીતે નક્કી થઈ ગયું છે કે શંકાનો લાભ આરોપીનો હતો.તે વધુ સ્પષ્ટ છે કે શંકા, ભલે ગમે તેટલી ગંભીર હોય, તે સાબિતીનું સ્થાન ન લઈ શકે.તે સમાન રીતે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે 'હોઈ શકે છે' અને 'હોવું જ જોઈએ' વચ્ચે લાંબુ અંતર છે.

૩૧. તે પણ સારી રીતે જાણીતું છે કે એવા કેસમાં પણ જ્યાં ઉપનામની અરજી ઉઠાવવામાં આવે છે, સાબિતીનો બોજ ફરિયાદી પક્ષ પર રહે છે.નિર્દોષતાની ધારણા એ માનવ અધિકાર છે.જ્યારે નિર્દોષ જાહેર કરવાનો ચુકાદો આપવામાં આવે છે ત્યારે આવી ધારણા વધુ મજબૂત બને છે.આ અદાલતે સંખ્યાબંધ નિર્ણયોમાં ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદાને ઉલટાવવા માટે કાનૂની સિદ્ધાંત નક્કી કર્યો છે (જુઓ ધન્ના વિરુદ્ધ એમપી રાજ્ય, મહાબીર સિંહ વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય અને શૈલેન્દ્ર પ્રતાપ વિરુદ્ધ યુપી રાજ્ય) જેનું હાઈકોર્ટ દ્વારા પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું.

XXX XXX XXX XXX

૩૩ આમ, પોસ્ટમોર્ટમ રિપોર્ટને ધ્યાનમાં રાખીને અમારો અભિપ્રાય છે કે બિમલા બાઈના મૃત્યુનું કારણ રહસ્યમાં ઘેરાયેલું હોવા છતાં તેનો લાભ

અપીલકર્તાઓને મળવો જોઈએ કારણ કે બે સંભવિત મંતવ્યો હોવાની સ્થિતિમાં, આરોપીનું સમર્થન કરનારને સમર્થન આપવું જોઈએ.

(ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૧૫ ઉપરોક્ત કેસમાં આ અદાલત દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયને રાજસ્થાન રાજ્ય વિરુદ્ધ રાજા રામ, (૨૦૦૩) ૮ એસ. સી. સી. ૧૮૦-(એ. આઈ. આર. ૨૦૦૩ એસ. સી. ૩૬૦૧) માં વધુ પુનરાવર્તિત કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં આ અદાલતે આ રીતે નિરીક્ષણ કર્યું હતુંઃ

"૭ સામાન્ય રીતે નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં દખલ કરવામાં આવશે નહીં કારણ કે નિર્દોષ જાહેર કરીને આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા વધુ મજબૂત બને છે.ફોજદારી કેસોમાં ન્યાયના વહીવટની જાળમાંથી પસાર થતો સુવર્ણ સૂત્ર એ છે કે જો આ કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પર બે મંતવ્યો શક્ય હોય, એક આરોપીના અપરાધ તરફ અને બીજો તેની નિર્દોષતા તરફ નિર્દેશ કરે, તો તે દ્રષ્ટિકોણ જે આરોપી માટે અનુકૂળ હોય તે અપનાવવો જોઈએ.ન્યાયની નિષ્ફળતાને અટકાવવામાં આવે તે સુનિશ્ચિત કરવું એ અદાલતની સર્વોચ્ચ વિચારણા છે.ન્યાયની નિષ્ફળતા જે દોષિતને નિર્દોષ જાહેર કરવાથી ઉદ્ભવી શકે છે તે નિર્દોષને દોષિત ઠેરવવા કરતાં ઓછી નથી.એવા કેસમાં કે જ્યાં સ્વીકાર્ય પુરાવાની અવગણના કરવામાં આવે છે, અપીલ અદાલત પર ફરજ મૂકવામાં આવે છે કે તે એવા કેસમાં પુરાવાની પુનઃમૂલ્યાંકન કરે કે જ્યાં આરોપીને નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય,

અથવા આરોપીઓમાંના કોઈએ કોઈ ગુનો કર્યો છે કે નહીં તે નક્કી કરવાનો હેતુ.(ભગવાન સિંહ વિરુદ્ધ એમ. પી. રાજ્ય જુઓ) નિર્દોષ જાહેર કરવાના ચુકાદા સામેની અપીલને ધ્યાનમાં રાખીને અપીલ અદાલત દ્વારા અનુસરવાનો સિદ્ધાંત એ છે કે જ્યારે આવું કરવા માટે અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય ત્યારે જ દખલ કરવી.જો વિવાદિત ચુકાદો સ્પષ્ટ રીતે ગેરવાજબી હોય, તો તે દખલગીરીનું અનિવાર્ય કારણ છે."(ભાર મૂકવામાં આવે છે).

૧૬ તેથી, અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની દલીલ કે ઉચ્ચ અદાલતે આરોપી અપીલકર્તાની નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદાને ઉલટાવી દેવામાં ભૂલ કરી છે, તે સારી છે.વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે તેમને શંકાનો લાભ આપવાનો અધિકાર આપ્યો હતો.જે દ્રષ્ટિકોણ આરોપી/અપીલકર્તાની તરફેણ કરે છે તેને ધ્યાનમાં લેવો જોઈએ અને આપણે તેનાથી વિપરીત દ્રષ્ટિકોણને નકારી કાઢીએ છીએ જે તેના અપરાધને સૂચવે છે.

૧૭ અમારો એવો પણ મત છે કે ઉચ્ચ અદાલતે વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશ દ્વારા લેવામાં આવેલા નિર્ણયમાં દખલ ન કરવી જોઈએ, કારણ કે પસાર કરવામાં આવેલો ચુકાદો સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર, વિકૃત અને ન્યાયની નિષ્ફળતાનું કારણ ન હતો.ઉચ્ચ ન્યાયાલયના પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રના અવકાશમાં, આ અદાલતે બિન્દેશ્વરી પ્રસાદ સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, (૨૦૦૨) ૬ એસ. સી. સી. ૬૫૦-(એ. આઈ. આર. ૨૦૦૨ એસ. સી. ૨૯૦૭) માં ચુકાદો આપ્યો છે કે, "કોઈ પણ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા, વિકૃતિ અને ન્યાયની નિષ્ફળતાની ગેરહાજરીમાં, ઉચ્ચ

ન્યાયાલય આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવાના સહવર્તી નિષ્કર્ષમાં દખલ કરવાનું વાજબી ઠેરવશે નહીં કારણ કે પુરાવાની પુનઃમૂલ્યાંકન પર તેને પીડબ્લ્યુની જુબાની વિશ્વસનીય હોવાનું જણાયું હતું, જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટે વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો હતો".અમારી સામે આ બાબતમાં આ સ્થિતિ છે અને અમારું માનવું છે કે એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા ઉપેન્દ્ર પ્રધાનને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશમાં હાઈકોર્ટનો હસ્તક્ષેપ ખોટો હતો.

૧૮ બીજા આધારમાં આરોપી અપીલકર્તાના વકીલ દ્વારા અમારી સમક્ષ વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે પી. ડબલ્યુ. ૧ અને પી. ડબલ્યુ. ૭ની જુબાનીઓ ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ નહીં, કારણ કે તેઓ રસ ધરાવતા સાક્ષીઓ હતા, તેમાં કોઈ દમ નથી.અમારો અભિપ્રાય છે કે રસ ધરાવતા સાક્ષીઓની જુબાનીઓ ખૂબ મહત્વની અને મહત્ત્વની છે.કોઈ પણ વ્યક્તિ વાસ્તવિક ગુનેગારને છોડવા અને નિર્દોષ વ્યક્તિને ઘડવા તૈયાર નહીં હોય.પશ્ચિમ બંગાળના મોહમ્મદ ઈશાક વર્સસ રાજ્ય, (૨૦૧૩) ૧૪ એસ. સી. સી. ૫૮૧ માં આ અદાલતના નિર્ણય દ્વારા આ દ્રષ્ટિકોણને પૂરક બનાવવામાં આવ્યો છે.

* * *

૨૨ તેથી, ઉપરોક્ત ચર્ચાના પ્રકાશમાં, અમે આ અપીલને મંજૂરી આપીએ છીએ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને રદ કરીએ છીએ.અપીલકર્તાને ૧૫/૦૪/૨૦૧૪ તારીખના આ અદાલતના આદેશ દ્વારા જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવ્યો છે.તેના જામીન બોન્ડ કાઢી નાખવામાં આવે છે."

૮ તેથી, ઉપરોક્ત દરખાસ્તોને ધ્યાનમાં લેતા, અમે વર્તમાન કેસમાં વિદ્વત ટ્રાયલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષતાના આદેશમાં દખલ કરવા માટે કોઈ અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણ જોતા નથી અને તેથી, એકંદર વિશ્લેષણ પર, અમારું માનવું છે કે રાજ્યની અપીલ અયોગ્ય હોવાને કારણે બરતરફ થવાને પાત્ર છે.

૯ અયોગ્ય ગણાતી અપીલ આથી ફગાવી દેવામાં આવે છે.સેશન્સ કેસ નંબર ૨૫૫/૨૦૦૫ માં ગોધરા ખાતે ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નંબર ૪, પંચમહલ ખાતેના વિદ્વાન એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૧૫/૫/૨૦૦૬ ના ચુકાદા અને નિર્દોષ જાહેર કરવાના આદેશની આથી પુષ્ટિ થાય છે.જામીન બોન્ડ, જો કોઈ હોય તો, રદ કરવામાં આવશે.રેકોર્ડ અને કાર્યવાહી ટ્રાયલ કોર્ટમાં તાત્કાલિક પરત મોકલવામાં આવશે.

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. આર. બ્રહ્મભટ્ટ)

(ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એ. જે. શાસ્ત્રી)

વિષય : દોષમુક્તિ વિરુદ્ધ રાજ્યની અપીલ – આગચંપી, લૂંટફાટ તથા ગેરકાયદેસર મંડળીના ગુનાઓ –ઓળખના અવિશ્વસનીય પુરાવા, હોસ્ટાઈલ સાક્ષીઓ અને અપૂરતા પુરાવાને કારણે દોષમુક્તિનો હુકમ યથાવત્.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==

<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*